

มหาวิทยาลัยมหิดล
คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

หน่วยพัฒนาแพทยศาสตรศึกษาและวิจัยการศึกษา
คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล
ขอเรียนเชิญอาจารย์ เข้าร่วมโครงการอบรม เรื่อง

COACHING AND MENTORING

roles of medical teachers

“ได้ชออย่างไรจึงจะดีและมีประสิทธิภาพ”

ระหว่างวันที่ 7 - 8 สิงหาคม 2560
ณ โรงแรมไมด้าทวารวดีแกรนด์ นครปฐม

เอกสารประกอบการอบรม

สอบถามเพิ่มเติม
คุณภัทรพร/ คุณสุวรรณี
โทร. 02-419-9978 / 02-419-6637
E-mail: merd.project@gmail.com

โครงการอบรมเชิงปฏิบัติ เรื่อง Coaching and mentoring roles of medical teachers
ระหว่างวันที่ 7 - 8 สิงหาคม พ.ศ. 2560
ณ ห้องประชุมเจดีย์ 3 - 4 โรงแรมไมด้าทวารวดีแกรนด์ จังหวัดนครปฐม

วันจันทร์ที่ 7 สิงหาคม 2560		วิทยากร
07.00 น.	ออกเดินทางจากโรงพยาบาลศิริราช	
08.30 – 09.00 น.	ลงทะเบียน – พิธีเปิด	
09.00 – 09.45 น.	คุณเป็น coach และ mentor แล้วหรือยัง	รศ.ดร. นพ.เชิดศักดิ์ ไชรมณีรัตน์
09.45 – 10.30 น.	ปัญหาของการ coach และ mentor นักศึกษาในปัจจุบัน	รศ. นพ.รุ่งนรินทร์ ประดิษฐ์สุวรรณ
10.45 – 12.00 น.	เรามารู้จักนักศึกษาแพทย์ในยุคปัจจุบันกันเถอะ	ผศ. นพ.พนม เกตุมาน รศ.ดร. นพ.นันทวัช สิริวัชรวิทย์
12.00 – 13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน	
13.00 – 13.30 น.	แนวทางการ coach และ mentor นักศึกษาในปัจจุบัน	รศ. นพ.รุ่งนรินทร์ ประดิษฐ์สุวรรณ รศ.ดร. นพ.เชิดศักดิ์ ไชรมณีรัตน์
13.30 – 16.00 น.	เทคนิคการโค้ชนักศึกษาแพทย์ให้รู้ ให้เก่ง ให้ดี	ผศ. พญ.กษณา รัชชมนี รศ.ดร. นพ.เชิดศักดิ์ ไชรมณีรัตน์ รศ. นพ.สุพจน์ พงศ์ประสพชัย
18.00 – 19.00 น.	พักรับประทานอาหารเย็น	
19.00 – 21.00 น.	เรื่องเล่าจากประสบการณ์ครูแพทย์	รศ. นพ.วิทยา ธิสุพานิช
วันอังคารที่ 8 สิงหาคม 2560		
07.30 – 08.00 น.	ลงทะเบียน	
08.00 – 08.45 น.	เรามาเป็น mentor กันเถอะ	รศ. นพ.สุพจน์ พงศ์ประสพชัย
08.45 – 10.00 น.	เราฟังนักศึกษาแพทย์ดีแล้วหรือยัง	ผศ. นพ.พนม เกตุมาน ผศ. นพ.รัฐพล ตวงทอง รศ.ดร. นพ.นันทวัช สิริวัชรวิทย์ อ. นพ.ปเนต ผู้กฤตยาคามี อ. นพ.วัลลภ อัจฉริยะสิงห์
10.15 – 10.45 น.	เราช่วยนักศึกษาให้ไปถึงฝันได้อย่างไร	รศ. นพ.สุพจน์ พงศ์ประสพชัย
10.45 – 12.30 น.	เมื่อนักศึกษามีปัญหา	ผศ. นพ.พนม เกตุมาน ผศ. นพ.รัฐพล ตวงทอง รศ.ดร. นพ.นันทวัช สิริวัชรวิทย์ อ. นพ.ปเนต ผู้กฤตยาคามี อ. นพ.วัลลภ อัจฉริยะสิงห์
12.30 – 13.30 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน	
13.30 – 14.30 น.	สรุปการสัมมนา	ผศ. พญ.กษณา รัชชมนี
14.45 น.	เดินทางกลับโรงพยาบาลศิริราช	

หมายเหตุ: กำหนดการอาจมีการเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม

รายชื่อผู้ร่วมอบรม

ณ ห้องประชุมเจดีย์ 3 - 4 โรงแรมไมด้าทวารวดีแอนด์ จังหวัดนครปฐม

ลำดับ	คำนำหน้า	ชื่อ	สกุล	สังกัด	หน่วยงาน/ภาควิชา
1	อ.ดร.	กมล	สุวรรณการ	คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล	ภาควิชาจุลชีววิทยา
2	อ.	กวิณกานต์	ทองน้อย	คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล	สถานการแพทย์แผนไทยประยุกต์
3	ผศ. นพ.	โกศล	รุ่งเรืองชัย	คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล	ภาควิชาปรสิตวิทยา
4	อ.ดร.	จตุรงค์	เสวตานนท์	คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล	ภาควิชาจุลชีววิทยา
5	ผศ. พญ.	จรัสศรี	เฟียาพรรณ	คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล	ภาควิชาจักษุวิทยา
6	รศ.ดร. นพ.	ชัยเลิศ	พิชิตพรชัย	คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล	ภาควิชาสรีรวิทยา
7	ผศ.ดร.	ณัฐนันท์	ปิ่นชัย	คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล	ภาควิชาจุลชีววิทยา
8	ผศ. ทพญ.	ดวงธิดา	ไพบูลย์วรชาติ	คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	ภาควิชาทันตกรรมป้องกัน สาขาทันตกรรมสำหรับเด็ก
9	อ.	ดอกไม้	วิวรรมงคล	คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล	สถานการแพทย์แผนไทยประยุกต์
10	อ. ทพญ.	ธนาภรณ์	ชีทรัพย์เจริญ	คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	สาขาทันตวิทยา
11	อ.ทพ.	ธนรุต	ตั้งคำ	คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	ทันตแพทย์ปฏิบัติการ
12	อ. พญ.	ธนิษฐา	ธนาเกียรติภิญโญ	คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล	ภาควิชาเวชศาสตร์ฟื้นฟู
13	อ. นพ.	ธีรวุฒิ	จันทร์วรรณ	คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล	ภาควิชาวิชชาศัลยศาสตร์
14	อ. ทพญ.	นภัส	มณีเชติ	คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	ภาควิชาโสตศูรวิทยา
15	อ.	นันทยา	กระสวยทอง	วิทยาลัยแพทยศาสตร์และการสาธารณสุข มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี	สรีรวิทยาทางการแพทย์
16	ดร.	ปฐมาภรณ์	โมลี	คณะแพทยศาสตร์และการสาธารณสุข วิทยาลัยวิทยาศาสตร์การแพทย์เจ้าฟ้าจุฬาภรณ์	ภาควิชากายวิภาคศาสตร์
17	รศ.ดร. พญ.	ปณิษฐา	อวิรุทธิ์นันท์	คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล	สถานส่งเสริมการวิจัย
18	อ.	ปริญญาวุฒิ	รอดสัมพันธ์	คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล	สถานการแพทย์แผนไทยประยุกต์
19	รศ.พญ.	ปรานี	พลังวชิรา	คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล	สาขา เวชศาสตร์ครอบครัว
20	ผศ. พญ.	ปรีชญา	วงศ์กระจำจ่าง	คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล	ภาควิชาพยาธิวิทยาคลินิก
21	อ. ทพญ.	ปานแก้ว	ยักกะพันธ์	คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	ทันตแพทย์
22	พญ.	ปทุมธิดา	สุไลมาน	ศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิก โรงพยาบาลสงขลา	สาขากุมารเวชศาสตร์
23	อ.	เปี่ยมฤทัย	บุศรดาพันธ์	คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล	สถานการแพทย์แผนไทยประยุกต์
24	อ	ผ่องพิมล	ดาศรี	คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล	สถานการแพทย์แผนไทยประยุกต์
25	อ. พญ.	พัชรพร	เดชะสินธุ์ธนา สารสมบัติ	คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล	ภาควิชาปรสิตวิทยา
26	นพ.	พิชฎฐ	โชติประสาธน์	โรงพยาบาลเลิดสิน	แผนกโสต คอ นาสิกวิทยา
27	ผศ. นพ.	อุริพงษ์	ทรงอาจ	คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล	ภาควิชาวิสัญญีวิทยา
28	ผศ. นพ.	ยุทธพงศ์	พุทธรักษา	คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร	สาขา กุมารเวชศาสตร์
29	อ.	รัตติยา	ทองรุ่ง	วิทยาลัยแพทยศาสตร์และการสาธารณสุข มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี	เภสัชวิทยา
30	อ. นพ.	รุ่งศักดิ์	ลิ้มทองแห่ง	คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล	ภาควิชาศัลยศาสตร์ออร์โธปิดิกส์และกายภาพบำบัด
31	นาง	ลัดดาวัลย์	ปิยะทรงสุทธิ์	คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล	โรงเรียนผู้ช่วยพยาบาล
32	พญ.	วกุล	สิญจกรสิริพันธ์	โรงพยาบาลมหาสารคาม	สูติ-นรีเวชวิทยา
33	ดร.	วรรณิษ	หินทอง	คณะแพทยศาสตร์และการสาธารณสุข วิทยาลัยวิทยาศาสตร์การแพทย์เจ้าฟ้าจุฬาภรณ์	สาขาวิชาวิทยาศาสตร์บัณฑิต
34	นางสาว	วรรณภา	เพชรแก้วมณี	คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล	โรงเรียนผู้ช่วยพยาบาล
35	รศ.ดร.พญ.	วารุณี	พรหมพานิช วานเดอพิทท์	วิทยาลัยแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต	สาขา วิชากุมารเวชศาสตร์
36	อ. ทพ.	ศักรินทร์	ตั้งโพธิธรรม	คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	ทันตแพทยศาสตร์
37	ผศ. ดร.	สมพิศ	คินทร์ภัก	คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	ภาควิชาโสตศูรวิทยา
38	นางสาว	สิริกัญญา	นิ่มแย้ม	คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล	โรงเรียนกายอุปกรณ์สิรินธร
39	รศ.ดร.	สิริจิต	วงศ์กำชัย	คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล	ภาควิชาปรสิตวิทยา
40	พญ.	สุกัญญา	ทองชัยประสิทธิ์	โรงพยาบาลพุทธโสธร	รังสีวิทยา
41	อ. นพ.	สุขสันต์	กนกศิลป์	สำนักวิชาแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี	สาขาวิชาศัลยศาสตร์
42	ผศ. นพ.	สุประพัฒน์	สนใจพานิชย์	คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล	ภาควิชากุมารเวชศาสตร์
43	รศ. พญ.	สุภัทรา	เดี่ยวเจริญ	คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล	ภาควิชาปรสิตวิทยา
44	ทพ.	สุมิตร	สุอำพัน	สำนักวิชาทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง	ทันตแพทย์
45	ดร.	สุเมธ	อมรยิ่งเจริญ	คณะแพทยศาสตร์และการสาธารณสุข วิทยาลัยวิทยาศาสตร์การแพทย์เจ้าฟ้าจุฬาภรณ์	สาขาวิชาวิทยาศาสตร์บัณฑิต
46	ดร.	อนุวัตร	ภิญญาชาติ	วิทยาลัยแพทยศาสตร์และการสาธารณสุข มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี	ชีวเคมี/เวชศาสตร์ชุมชนและครอบครัว
47	อ. นพ.	อภิชาติ	ศุภธรรมวิทย์	คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล	ภาควิชาวิสัญญีวิทยา
48	อ. นพ.	อรรณพ	พิริยะแพทย์สม	คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล	ภาควิชาวิสัญญีวิทยา
49	อ. ทพญ.	อรिका	ศรีคง	คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	สาขาทันตกรรมชุมชน
50	ผศ. พญ.	อังฉรา	เสถียรกิจการชัย	คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล	ภาควิชากุมารเวชศาสตร์
51	อ.	อังฉรา	พรหมดวง	คณะแพทยศาสตร์และการสาธารณสุข วิทยาลัยวิทยาศาสตร์การแพทย์เจ้าฟ้าจุฬาภรณ์	สาขาวิชาเทคนิค
52	รศ. พญ.	อัญชลี	ตั้งตรงจิตร	คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล	ภาควิชาปรสิตวิทยา
53	พญ.	อินทิรา	อนันต์พินิจวัฒนา	โรงพยาบาลมหาสารคาม	แผนกโสต คอ นาสิกวิทยา
54	อ.	เอี่ยมพร	สุวรรณไตรย์	คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล	สถานการแพทย์แผนไทยประยุกต์
55	ผศ. ดร. นพ.	ไอลฤทธิ์	ไทยพิสุทธิกุล	คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล	ภาควิชาจุลชีววิทยา

เอกสารประกอบการอบรม

7 August 2017

7 August 2017

หัวข้อ : คุณเป็น coach และ mentor แล้วหรือยัง

August 2017

**คุณเป็น coach และ mentor
แล้วหรือยัง**

เชิดศักดิ์ ไอรณรัตน์
ภาควิชาศัลยศาสตร์
คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

Coaching

- Coaching is unlocking a person's potential to maximize their own performance. It is helping them learn rather than teaching them.
- Coaching is the art and practice of guiding a person from where he/she is toward the greater competence and fulfillment.

Sir John Whitmore

Gary Collins

Mentoring

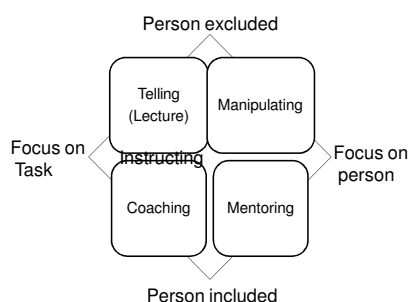
- Mentoring is an approach to people development that is independent of and takes place outside any line management relationship. It is about one person helping another to achieve something that is important to them.

Mentoring

- A partnership between two people with different levels of experience.
  - A mentor: provides support and development through activities that help a mentee to understand things better
  - A mentee: learns from a mentor in an unthreatening atmosphere

David Clutterbuck

Kay D. Hinds R. A practical guide to mentoring: How to help others achieve their goals, 4th ed., 2009

Principles of Coaching

- Build self esteem
- Validate understanding
- Generate options
- Inspire action
- Recognize results

August 2017

Principles of Mentoring

- A confidential partnership
- Off-line
- A positive developmental activity
- Built on understanding and trust
- Aims: develop self-reliance and self-confidence

Everyone needs a coach. It doesn't matter whether you're a basketball player, a tennis player, a gymnast or a bridge player.

Bill Gates

A mentor empowers a person to see a possible future, and believe it can be obtained.

Shawn Hitchcock

7 August 2017

หัวข้อ : ปัญหาของการ coach และ mentor นักศึกษาในปัจจุบัน

21st Century Learners

Rungnirand Praditsuwan, M.D.

21st Century Learners

Information, media and technology savvy

- มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี
- Computer เป็นส่วนหนึ่งของชีวิต
- ใช้ internet เป็นเครื่องมือหลักในการติดต่อกัน และเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ที่ต้องการ
- มีความสามารถในการบริหารจัดการข้อมูล

21st Century Learners

Insist that they are
real *multi-tasker*

21st Century Learners

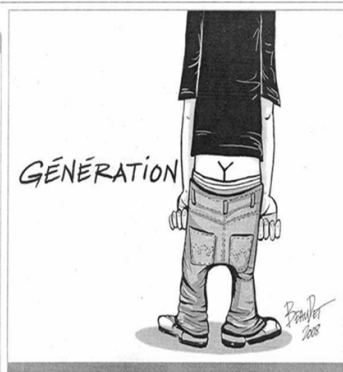
Learning...

- ชอบ active learning
- Short attention span
- เรียนรู้ผ่านสื่อที่เคลื่อนไหว จับต้องได้ หรือมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน
- เรียนรู้โดยการลองปฏิบัติ
ชอบพิสูจน์สมมุติฐานของตน
- ชอบการทำงานเป็นทีม
- ชอบเรียนรู้สิ่งที่มีประโยชน์กับตน
- ชอบการเรียนรู้ที่คู่กับความสนุก

21st Century Learners

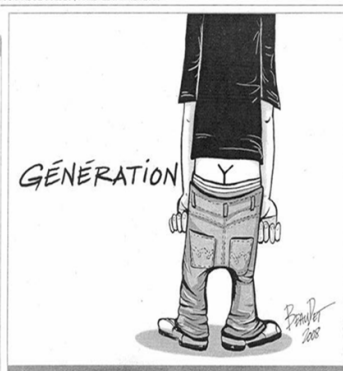
JOURNAL DE QUÉBEC | MARDI 22 JANVIER 2008

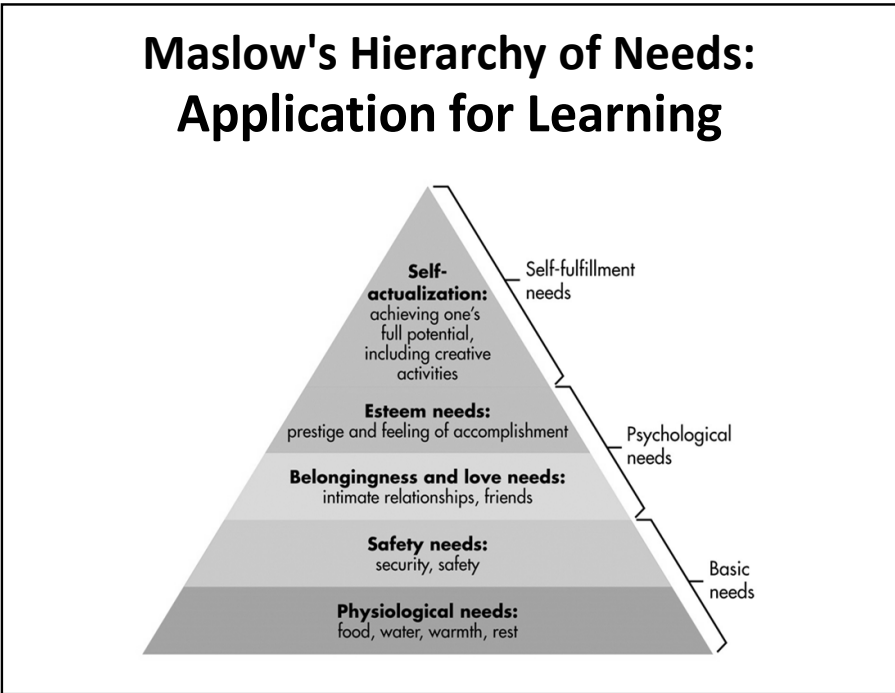
- กระตือรือร้น
- อยากรู้ อยากเห็น
- มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- เป็นตัวของตัวเอง
- มั่นใจในตนเอง
- ต้องการเป็นที่ยอมรับ

21st Century Learners

JOURNAL DE QUÉBEC | MARDI 22 JANVIER 2008

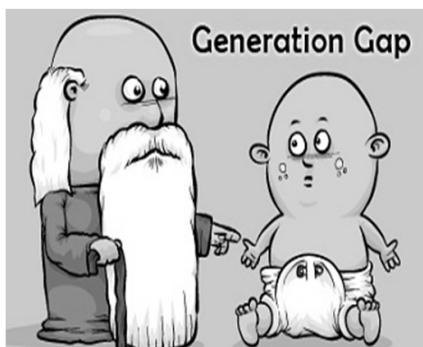
- ชอบการเปลี่ยนแปลง
- ชอบความยืดหยุ่น คล่องตัว
- มีความอดทนต่ำ บางครั้งนำไปสู่การทำทนายกฎระเบียบที่ไม่มีเหตุผล
- ไม่ได้เคารพผู้อาวุโสกว่าโดยอัตโนมัติ

How to connect with Gen Y students

- **Understand and appreciate the challenges of Gen Y.**
- **Take time to talk to your students and find out more about them.**

How to connect with Gen Y students

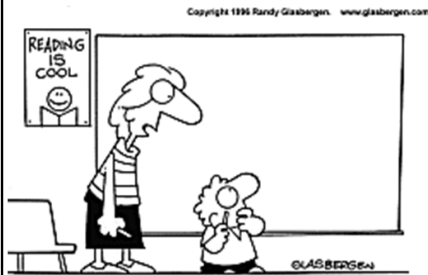
- Listen without judgment
- Explain the “why” of what you are asking them to learn or do.

How to connect with Gen Y students

- Make the learning meaningful and relevant.
- Make the classroom fun. Use humor whenever possible. Keep the classroom professional yet relaxed and safe.

How to connect with Gen Y students

"There aren't any icons to click. It's a chalk board."

- Let them know that what they do matters.
- Keep your feedback honest and constructive.
- Praise their efforts in public.

How to connect with Gen Y students

- Model behavior. The fastest way to gain your students' respect is to let them see you as the professional you are.

Change is the law of life. And those who look only to the past or present are certain to miss the future.

John F. Kennedy (1917-1963)

7 August 2017

หัวข้อ : เทคนิคการได้ชนักติกาแพทยให้รู้ ให้เก่ง ให้ดี

Tips for Coaching Knowledge

Kasana Raksamani, MD, MHPE
Department of Anesthesiology
Faculty of Medicine Siriraj Hospital

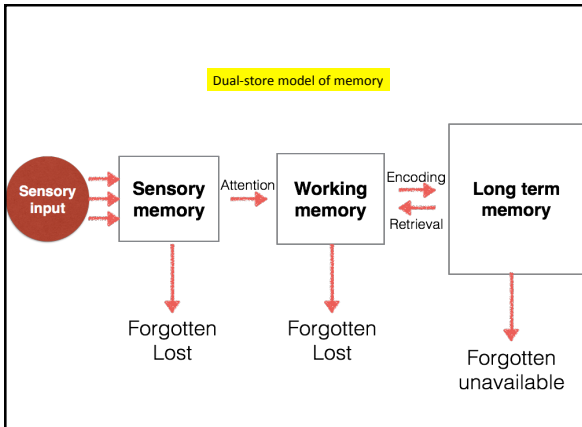

**Moving information to working memory :
The role of attention**

- Factor influencing attention
  - Motion
  - Size
  - Intensity
  - Novelty
  - Incongruity
  - Social cues
  - Emotion
  - Personal significance

Students' prior knowledge can help or hinder learning

- Help
  - Activated
  - Sufficient
  - Appropriate
  - Accurate
- Hinder
  - Inactivated
  - Insufficient
  - Inappropriate
  - Inappropriate

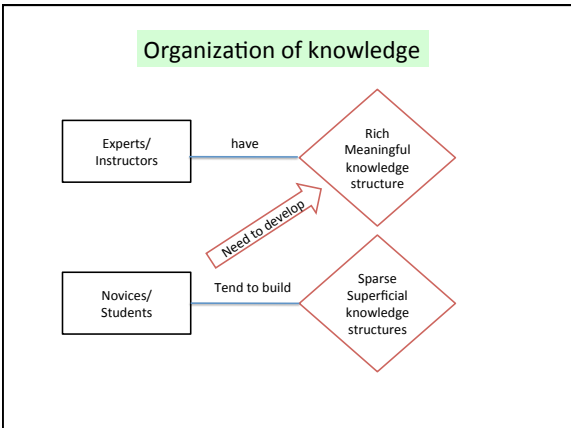

Moving information to long term memory

- Long term memory
  - Capacity
  - Forms of storage
  - Duration
  - Retrieval & forgetting

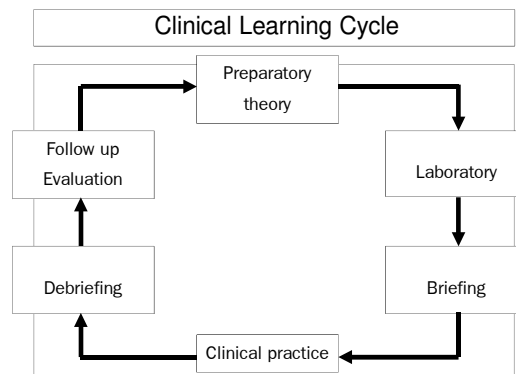

Coaching Tips: Psychomotor Skills

Cherdsak Iramaneerat
Department of Surgery
Faculty of Medicine Siriraj Hospital
Mahidol University

How do People Developed Excellent Skills?

- Traditional Idea
  - Genes + Environment = Excellent skills
- A new approach
  - Deliberate practice = Excellent skills

Deliberate Practice

- A practice that is specifically designed to improve performance, often with a teacher’s help through continuously providing feedback, along with highly demanding practice

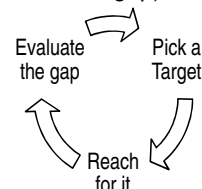
Colvin G. Talent is overrated: What really separates world-class performers from everybody else. Portfolio trade, 2010.

Deliberate Practice

- A practice that is designed to improve performance
- Teacher’s continuous feedback
- Highly demanding practice

Designed Practice

1. Break it into chunks
2. Slow it down
3. Repeat it (at the edge of your capabilities)
4. Feel it (evaluate the gap)

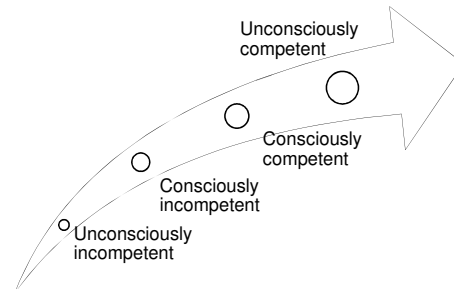

August 2017

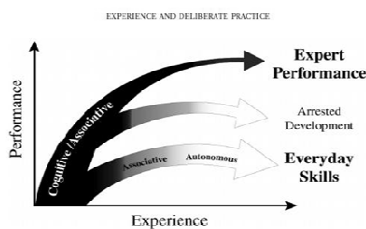
1. Break It into Chunks

- Meadowmount school of music, New York
- A student learn a year's worth of material in seven weeks... a 500% learning speed.
- Students scissor their music sheet into horizontal strips, memorize individual pieces, then link them together in progressively larger groupings

2. Slow It Down

Consciousness

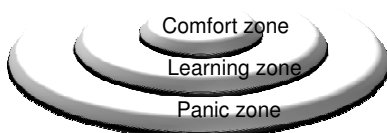
Ericsson KA. The influence of experience and deliberate practice on the development of superior expert performance. In Ericsson KA, et al. (eds). Cambridge handbook of expertise and expert performance. Cambridge university press, 2006.

3. Repeat It

*“If I skip practice for one day, I notice.
If I skip practice for two days, my wife notices.
If I skip for three days, the world notices.”*

Vladimir Horowitz, a pianist

3. Repeat Practice

N Tichy, University of Michigan School of Business

Practice in A Learning Zone

- Repetition is invaluable and irreplaceable.
- Attention is critical.
- There is a limitation. Spending more time is effective, as long as you are in a learning zone.
- Most world-class experts – including pianists, chess players, novelists – practice between 3-5 hours a day.

August 2017

4. Feel It

- Assessment of one's own performance
- See the difference between the goals and the actual performance
- Think how to improve the level of performance to reach the goal

Teachers

- "... people may become skilled enough to design their own practice. But anyone who thinks they've outgrown the benefits of a teacher's help should at least question that view. There's a reason why the world's best golfers still go to teachers..."

Colvin G. Talent is overrated: What really separates world-class performers from everybody else. Portfolio trade, 2010.

Feedback

- Information
- Given to a learner
- Specifically describes the learner's performance
- Intended to guide the learner's future performance

Summary

- Clinical learning cycle
- Deliberate practice
  - A practice that is designed to improve performance
  - Teacher's continuous feedback
  - Highly demanding practice

***Practice doesn't make perfect.
Perfect practice makes perfect.***

Vince Lombardi

การพัฒนาทักษะผ่านกระบวนการฝึกฝนอย่างตั้งใจ (Deliberate Practice)

เชิดศักดิ์ ไชรมณีรัตน์

Practice doesn't make perfect.

Perfect practice makes perfect.

Vince Lombardi

ทักษะทางการแพทย์ส่วนใหญ่เป็นทักษะที่ต้องอาศัยการฝึกฝนจึงจะสามารถทำได้อย่างแคล่วคล่อง ลำพังการสอนในห้องเรียน การแสดงให้ดูโดยอาจารย์ หรือแม้แต่การเปิดโอกาสให้นักศึกษาฝึกปฏิบัติทักษะดังกล่าวโดยมีอาจารย์ควบคุมอยู่ด้วยเพียงไม่กี่ครั้งมักไม่สามารถสร้างความชำนาญในทักษะเหล่านี้ให้เกิดขึ้นได้ในนักศึกษาแพทย์หรือแพทย์ประจำบ้าน ผู้เรียนจำเป็นต้องทำการฝึกฝนทักษะเหล่านี้อย่างตั้งใจด้วยตนเองด้วย ในบทความนี้ผู้เขียนจะได้นำเสนอหลักการในการพัฒนาทักษะผ่านกระบวนการฝึกฝนอย่างตั้งใจ (Deliberate practice) รวมถึงอภิปรายถึงบทบาทของอาจารย์ในกระบวนการพัฒนาทักษะนี้

คำจำกัดความ

การฝึกฝนอย่างตั้งใจ (Deliberate practice) เป็นเทคนิคการฝึกปฏิบัติที่ได้ถูกออกแบบมาเพื่อพัฒนาทักษะเฉพาะบางอย่าง โดยอาศัยกระบวนการให้ข้อมูลย้อนกลับ (feedback) จากครู ร่วมกับการฝึกฝนซ้ำๆอย่างต่อเนื่องโดยผู้เรียน

หากพิจารณาคำจำกัดความดังกล่าวโดยละเอียดจะพบว่า การฝึกฝนที่กล่าวถึงในบทความนี้ มีลักษณะสำคัญ 3 ประการด้วยกัน ได้แก่

1. เป็นเทคนิคการฝึกปฏิบัติที่ได้ถูกออกแบบมาเพื่อพัฒนาทักษะเฉพาะ
2. กระบวนการให้ข้อมูลย้อนกลับจากครู
3. การฝึกฝนซ้ำๆอย่างต่อเนื่องโดยผู้เรียน

ในบทความนี้ผู้เขียนจะได้อธิบายถึงความสำคัญของการใช้กระบวนการพัฒนาทักษะด้วยการฝึกฝนอย่างตั้งใจแล้วจะได้อธิบายถึงองค์ประกอบทั้งสามนี้ที่ละองค์ประกอบ

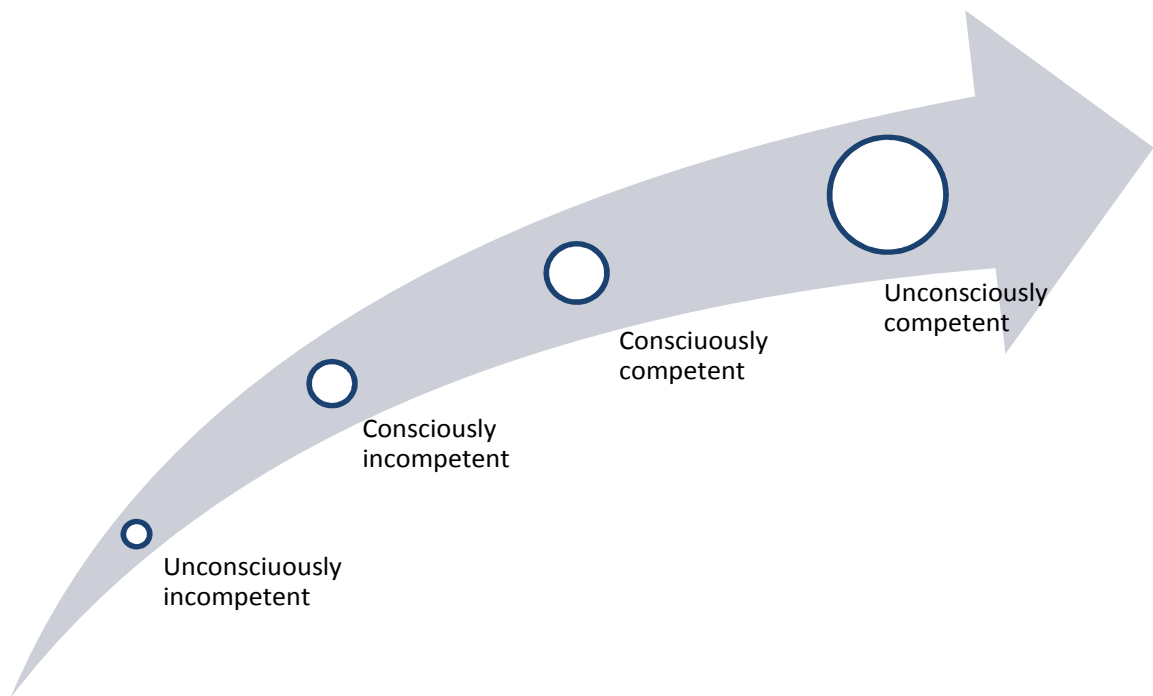
ความสำคัญของการฝึกฝนอย่างตั้งใจ

ในสมัยก่อนเคยมีความเชื่อว่าปัจจัยสำคัญในการกำหนดระดับความสามารถของคนคือพันธุกรรม เช่น คนส่วนใหญ่มักเชื่อว่านักดนตรี นักกีฬา นักประพันธ์ หรือ แพทย์ที่เก่ง นั้นเกิดจากบุคคลนั้นมีพรสวรรค์ โดยอาจร่วมกับการศึกษาและฝึกฝนอีกหน่อยก็ทำให้เกิดความสามารถที่โดดเด่นได้ แต่ข้อมูลจากการศึกษาวิจัยที่รวบรวมได้ในปัจจุบันกลับพบว่า ปัจจัยที่สำคัญในการสร้างให้บุคคลเหล่านี้เกิดการพัฒนาทักษะที่โดดเด่นกว่าผู้อื่น ไม่ว่าจะผ่านทางดนตรี ทางกีฬา ทาง

วิทยาศาสตร์ หรือทางวรรณกรรม นั่นคือวิธีการฝึกฝนทักษะดังกล่าวซึ่งมีลักษณะเฉพาะ ทำให้บุคคลนั้นเกิดการพัฒนาทักษะได้ดีกว่าคนอื่น ซึ่งนักวิชาการได้สรุปลักษณะของวิธีการฝึกฝนดังกล่าว เรียกว่า การฝึกฝนอย่างตั้งใจ (Deliberate practice)

พื้นฐานที่สำคัญของการทำความเข้าใจวิธีการฝึกฝนอย่างตั้งใจนี้ คือ การเข้าใจลำดับขั้นของการพัฒนาทักษะของมนุษย์ ซึ่งมี 4 ขั้นตอน (รูปที่ 1) กล่าวคือ เริ่มต้นจากการที่ผู้เรียนไม่รู้อะไรเกี่ยวกับทักษะดังกล่าวเลย ผู้เรียนไม่สามารถปฏิบัติทักษะดังกล่าวได้ดี โดยไม่รู้ว่าจะต้องทำอะไรจึงจะพัฒนาทักษะดังกล่าวให้เกิดขึ้นได้ (unconsciously incompetent) ต่อมาเมื่อได้รับการศึกษาเพิ่มเติม หรือการแนะนำจากครูบ้าง ผู้เรียนจะเริ่มรู้ว่าเหตุใดตนจึงยังทำทักษะดังกล่าวไม่ได้ดี (consciously incompetent) ผู้เรียนจึงฝึกปฏิบัติทักษะดังกล่าวซ้ำๆ ไปเรื่อยๆ จนเริ่มมีทักษะดังกล่าวเกิดขึ้น แต่การจะแสดงทักษะดังกล่าวได้นั้นต้องใส่ใจ ตั้งใจทำ (consciously competent) จนในที่สุดผู้เรียนใช้ทักษะดังกล่าวบ่อยมากจนเกิดความเคยชิน สามารถปฏิบัติทักษะดังกล่าวได้โดยไม่ต้องคิด ทำได้โดยอัตโนมัติ (unconsciously competent) ตัวอย่างเช่น การฝึกทักษะการพิมพ์ดีด เมื่อเริ่มต้นผู้เรียนไม่รู้อะไรเกี่ยวกับพิมพ์ดีดเลย ไม่รู้ว่าอักษรโดยอยู่ตำแหน่งใดของแป้นพิมพ์ ไม่รู้ขั้นตอนที่เหมาะสมในการฝึกฝนว่าควรเริ่มฝึกอย่างไร (unconsciously incompetent) ต่อมาผู้เรียนเริ่มได้รับคำแนะนำจากครูผู้สอนว่าควรฝึกพิมพ์ดีดอย่างไร แต่ละอักษรต้องกดแป้นพิมพ์ตรงไหนบ้าง จึงทำให้ผู้เรียนเข้าสู่ระยะ consciously incompetent ซึ่งเมื่อฝึกฝนไประยะหนึ่งผู้เรียนจะพิมพ์ดีดได้คล่องพอสมควร แต่ขณะพิมพ์ต้องใช้สมาธิ คิดก่อนว่าหากต้องการอักษรใด ต้องขยับนิ้วใดไปกด จัดเป็นระยะ consciously competent จนเมื่อได้พิมพ์ดีดมากขึ้นเรื่อยๆ จะชำนาญขึ้นจนกระทั่งไม่ต้องคิดเลยว่าต้องขยับนิ้วใดไปกดอักษร นิ้วสามารถขยับไปกดแป้นพิมพ์ที่เหมาะสมได้อย่างถูกต้อง จัดเป็นระยะ unconsciously competent พบว่าหลายครั้งผู้ที่มีความชำนาญในระดับนี้เมื่อถูกมอบหมายให้ไปสอนผู้อื่นจะต้องขยับนิ้วของตนเองเสมือนจะทำการพิมพ์อักษรเพื่อที่จะได้นี้ออกกว่าอักษรโดยอยู่ตำแหน่งใดของแป้นพิมพ์

ปัญหาที่เกิดขึ้นในการพัฒนาทักษะตามขั้นตอนสี่ขั้นตามที่กล่าวถึงข้างต้นคือ การเปลี่ยนจากระยะที่ 3 (consciously competent) ไปเป็นระยะที่ 4 (unconsciously competent) ซึ่งการปฏิบัติทักษะได้โดยอัตโนมัติโดยไม่ต้องคิด เป็นเหตุให้ทักษะของคนผู้นั้นไม่พัฒนาไปสู่ระดับที่ดีขึ้น หลักการของการฝึกฝนอย่างตั้งใจ (deliberate practice) คือการใส่ใจในการฝึกฝน พยายามควบคุมให้ผู้เรียนอยู่ในระยะ consciously competent ตลอดเวลา ซึ่งจะทำให้มีวิจรรณญาณพิจารณาว่าทักษะของตนนั้นมีข้อบกพร่องตรงไหนบ้าง และจะปรับปรุงทักษะของตนเองให้ดีขึ้นได้อย่างไร

รูปที่ 1 ขั้นตอนการพัฒนาทักษะของมนุษย์

ดังได้กล่าวไว้ตอนต้นบทความแล้วว่า การฝึกฝนอย่างตั้งใจ (Deliberate practice) นี้เป็นเทคนิคการฝึกทักษะที่มีลักษณะสำคัญสามประการได้แก่ (1) เทคนิคการฝึกปฏิบัติที่ออกแบบมาเพื่อพัฒนาทักษะ, (2) กระบวนการให้ข้อมูลย้อนกลับจากครู, และ (3) การฝึกฝนซ้ำๆ อย่างต่อเนื่อง ลำดับต่อไป ผู้นิพนธ์จะได้อธิบายเพิ่มเติมถึงแนวทางในการปฏิบัติให้เกิดการฝึกฝนที่มีลักษณะครบทั้งสามประการว่าต้องดำเนินการอย่างไร

เทคนิคการฝึกปฏิบัติที่ออกแบบมาเพื่อพัฒนาทักษะ

การฝึกปฏิบัติตามรูปแบบของ deliberate practice นี้มีลักษณะสำคัญสี่ประการด้วยกัน ได้แก่ (1) มีการแบ่งทักษะที่ซับซ้อนออกเป็นทักษะย่อยๆ, (2) ฝึกฝนอย่างตั้งใจ ไม่เร่งรีบ, (3) ทำซ้ำๆ ในระดับของทักษะที่เหมาะสม, และ (4) มีการประเมินผล ซึ่งผู้นิพนธ์จะได้อธิบายความที่ละเอียดประณีตดังต่อไปนี้

(1) มีการแบ่งทักษะที่ซับซ้อนออกเป็นทักษะย่อยๆ

ทักษะที่ต้องการฝึกฝนนั้นมักเป็นทักษะที่ซับซ้อนประกอบไปด้วยขั้นตอนย่อยๆ หลายขั้น การที่จะให้ผู้เรียนคนหนึ่งสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ทุกขั้นตอนในการฝึกตั้งแต่ครั้งแรกๆ นั้นเป็นเรื่องยาก เมื่อเกิดความผิดพลาดขึ้นแต่ยังปฏิบัติไม่เสร็จ ก็จะไปตามแก้ไขสิ่งที่ทำพลาดนั้นไม่ได้ แต่เมื่อรอจนปฏิบัติเสร็จแล้วอาจลืมไปแล้วว่าทำผิดพลาดในเรื่องใดบ้างตั้งแต่ในขั้นตอนต้นๆ แนวทางการฝึกปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพคือการแบ่งทักษะที่ฝึกฝนนั้นเป็นขั้นตอนย่อยๆ แล้วฝึกทีละขั้นตอน ทำขั้นตอนนั้นๆ ให้สมบูรณ์ ไม่มีข้อผิดพลาดเสียก่อน จึงไปฝึกทักษะในขั้นตอนต่อไป ยกตัวอย่างเช่น การฝึกเล่นเครื่องดนตรี แทนที่จะฝึกเล่นให้จบทั้งเพลงทีละเพลง ก็ควรฝึกการเล่นทีละท่อน ในแต่ละท่อนที่ทำการฝึกฝนก็ให้ฝึกฝนจนการเล่นเครื่องดนตรีในท่อนดังกล่าวทำได้ถูกต้องสมบูรณ์ ไม่มีข้อผิดพลาดก่อน จึงจะไปฝึกเล่นท่อนต่อไป จน

เมื่อทำได้คล่องในทุกท่อนแล้วจึงนำมาฝึกรวมกันเป็นเพลง ในทางการแพทย์ หัตถการจำนวนมากมีหลายขั้นตอน การฝึกทักษะดังกล่าวที่มีประสิทธิภาพไม่ใช่การปล่อยให้ผู้เรียนทำตั้งแต่ต้นจนจบในคราวเดียว หากแต่เป็นการแบ่งหัตถการดังกล่าวเป็นขั้นตอนย่อยๆ แล้วค่อยๆ ฝึกทีละขั้น จากการศึกษาในหลายบริบทพบว่าการฝึกฝนทีละขั้นตอนย่อยแล้วค่อยมาทำทักษะตั้งแต่ต้นจนจบเมื่อมีความแคล่วคล่องในแต่ละขั้นตอนแล้วสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ได้ดีกว่า การปล่อยให้ผู้เรียนปฏิบัติทักษะดังกล่าวตั้งแต่ต้นจนจบตั้งแต่แรก

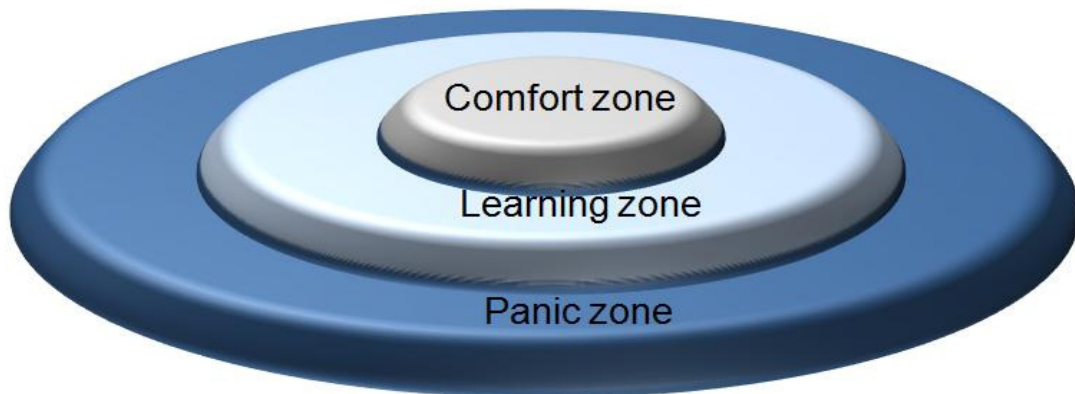
(2) ฝึกฝนอย่างตั้งใจ ไม่เร่งรีบ

ดังได้กล่าวไปแล้วว่าหลักการสำคัญของการฝึกปฏิบัติตามแนวทาง deliberate practice นี้อยู่ที่การพยายามจัดให้ผู้เรียนฝึกฝนอยู่ในระยะ consciously competent ตลอดเวลา นั้นหมายความว่าผู้เรียนต้องมีสติอยู่กับสิ่งที่ฝึกปฏิบัติอยู่นั้นตลอดเวลา ไม่มีขั้นตอนใดเลยที่ปล่อยให้ทำการปฏิบัติโดยไม่ได้คิด การจะบรรลุเป้าดังกล่าวได้ผู้เรียนต้องไม่เร่งรีบ การที่นักกอล์ฟตีลูกไม่ได้ทิศทางที่เหมาะสมแล้วหยิบลูกกอล์ฟใหม่มาวางแล้วตีซ้ำในทันที อย่างนี้แสดงว่าไม่ได้คิดทบทวนว่าเมื่อครูตีได้ไม่ดีเพราะเหตุใด มีความเป็นไปได้สูงว่าการตีลูกใหม่โดยไม่ทันยั้งคิดจะเกิดความผิดพลาดซ้ำในลักษณะเดิมอีก เช่นเดียวกัน การฝึกปฏิบัติหัตถการทางการแพทย์อาจารย์ควรให้เวลากับผู้เรียน ต้องคอยเตือนให้ผู้เรียนมีสติ คิดไตร่ตรองตลอดการฝึกฝนว่าทำอะไรอยู่ จะทำให้ดีขึ้นได้อย่างไร เช่น ฝึกเจาะเลือด เมื่อแทงเข็มไม่ได้เลือดในทันทีแรก ก็ไม่ควรรีบแทงเข็มเจาะเลือดครั้งที่สองทันที ควรให้ผู้เรียนได้มีโอกาสคิดทบทวนก่อนว่าเหตุใดการแทงเข็มครั้งแรกจึงไม่ได้ผลลัพธ์ที่ต้องการและจะปรับแนวทางการแทงเข็มครั้งที่สองอย่างไร หากมีการคิดไตร่ตรองตลอดกระบวนการฝึกฝน จะทำให้การฝึกทักษะมีประสิทธิภาพมากขึ้น

(3) ทำซ้ำๆ ในระดับของทักษะที่เหมาะสม

ระดับความยากหรือซับซ้อนของทักษะที่ทำการฝึกฝนก็เป็นปัจจัยสำคัญในการออกแบบการฝึกฝนที่มีประสิทธิภาพ ศาสตราจารย์ Noel Tichy แห่งมหาวิทยาลัย Michigan ได้บรรยายไว้ถึงบริเวณที่จะทำการฝึกทักษะซึ่งมี 3 บริเวณด้วยกัน (รูปที่ 2) บริเวณที่อยู่ใตสุดเรียกว่า comfort zone หมายถึงบริเวณที่ทักษะที่ทำการฝึกฝนเป็นเรื่องง่าย ผู้เรียนสามารถทำได้โดยไม่ต้องอาศัยความพยายามมากนัก การฝึกทักษะในบริเวณนี้ซ้ำๆ ไม่ค่อยได้ประโยชน์มากนัก และมีแนวโน้มจะทำให้ผู้เรียนเบื่อหน่าย ส่วนบริเวณที่อยู่บนสุดเรียกว่า panic zone หมายถึงบริเวณที่ทักษะที่ทำการฝึกฝนมีความยากเกินกว่าระดับความสามารถของผู้เรียนอย่างมาก การฝึกทักษะในบริเวณนี้มักสร้างความลำบากใจแก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนผิดหวังว่าตนเองไม่มีความสามารถ เมื่อผิดหวังจากการทำไม่สำเร็จบ่อยๆ เข้าก็อาจเกิดความท้อแท้ การฝึกทักษะในเรื่องที่ยากเกินไปจึงไม่ควรทำ บริเวณที่นักวิชาการแนะนำให้ทำการฝึกทักษะคือบริเวณที่อยู่ระหว่าง comfort zone และ panic zone ซึ่งเรียกว่า learning zone ซึ่งเป็นบริเวณที่ทักษะที่ทำการฝึกฝนเป็นเรื่องที่ยากกว่าระดับความสามารถในปัจจุบันของผู้เรียนเพียงเล็กน้อย ผู้เรียนต้องใช้ความพยายามมากกว่าการปฏิบัติทักษะในส่วน comfort zone แต่ไม่ยากมากเกินไปนัก ทักษะในบริเวณนี้เป็นทักษะที่ควรกระตุ้นให้ผู้เรียนทำการฝึกซ้ำๆ จนทำได้ จะทำให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาทักษะที่มีประสิทธิภาพ ตัวอย่างเช่น ผู้ที่ปักติวงได้ไกล 400 เมตร หากจัดให้วิ่ง 400 เมตรเท่าเดิมก็จัดว่าเป็นการฝึกทักษะในบริเวณ comfort zone ซึ่งไม่ทำท่าย แต่หากกำหนดให้เขาวิ่ง 5,000 เมตร ก็จัดว่าเป็นบริเวณ panic

zone ซึ่งมีโอกาสที่เขาจะทำได้สำเร็จน้อยมาก เพราะความสามารถของเขามีไม่มากพอ การฝึกซ้อมที่เหมาะสมควรเป็นการจัดให้เขาวิ่ง 500 เมตรซึ่งเขาต้องอดทน มานะพยายามมากขึ้นกว่าปกติ แต่ไม่ยากเกินวิสัยที่เขาจะทำได้หากตั้งใจจริง หากพิจารณาตามแนวทางฝึกทักษะในข้อนี้ อาจารย์มีหน้าที่ประเมินระดับความสามารถปัจจุบันของนักศึกษา แล้วจัดหากิจกรรมที่มีระดับความยากที่เหมาะสมให้นักศึกษาฝึก เช่น เดิมนักศึกษาสามารถเย็บแผลขอบเรียบได้แล้ว อาจารย์จัดให้เขาฝึกเย็บแผลขอบไม่เรียบ เป็นต้น แต่หากนักศึกษาไม่มีประสบการณ์เย็บแผลเลย ไม่เคยทำการฝึกเย็บกับแผลจำลองมาก่อน แล้วอาจารย์จัดให้นักศึกษาไปเย็บแผลขอบไม่เรียบที่มีความลึกมาก และเลือดออกมาก ก็จัดเป็นการฝึกปฏิบัติใน panic zone ซึ่งไม่เหมาะสม ควรจัดให้นักศึกษาได้เย็บในแผลจำลองก่อน เป็นต้น

รูปที่ 2 บริเวณของการฝึกทักษะ

(4) มีการประเมินผล

การฝึกทักษะที่ดีจำเป็นต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจนไว้เปรียบเทียบกับสิ่งที่ทำได้ด้วย การฝึกทักษะโดยทำไปเรื่อยๆ โดยไม่มีเป้าหมายเป็นการฝึกที่เลื่อนลอยและมีโอกาสจะพัฒนาทักษะให้ดีขึ้นได้น้อย หน้าที่ของอาจารย์ต้องทำการกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจนว่าการปฏิบัติที่ถูกต้องจะต้องทำได้ในระดับใด ผู้เรียนจะได้เปรียบเทียบกับได้ว่าสิ่งที่เขาทำได้จริงนั้นแตกต่างกับเป้าหมายที่อาจารย์ตั้งไว้เพียงใด และหาแนวทางในการพัฒนาตนให้ได้ตามเป้าหมายที่กำหนด ตัวอย่างเช่นการฝึกนักกีฬาบาสเกตบอลให้โยนบอลทำแต้มจากจุดโทษ อาจารย์สามารถกำหนดเป้าหมายให้ทำคะแนนได้ร้อยละ 80 นักกีฬาต้องคอยนับว่าการโยนบอลของเขาทำไปกี่ครั้ง ทำแต้มได้กี่ครั้ง แล้วเปรียบเทียบกับว่าทำได้บรรลุเป้าที่ร้อยละ 80 หรือไม่ หากไม่ได้ตามเป้าหมายก็ต้องหาวิธีการพัฒนาทักษะให้ดีขึ้น

ปัญหาเรื่องการจัดให้มีการประเมินผลการฝึกทักษะที่ชัดเจนเป็นปัญหาที่สำคัญในการพัฒนาทักษะทางการแพทย์ บ่อยครั้งที่อาจารย์ปล่อยให้นักศึกษาแพทย์หรือแพทย์ประจำบ้านฝึกฝนทักษะกับผู้ป่วยโดยไม่มีวิธีการที่ชัดเจนที่ตัวผู้เรียนจะตรวจสอบได้ว่าสิ่งที่ตนทำไปนั้นถูกต้องหรือไม่ บทบาทที่สำคัญของอาจารย์คือการหาแนวทางที่ชัดเจนในการประเมินทักษะ เช่นการพัฒนาทักษะการซักประวัติผู้ป่วย สิ่งทีปฏิบัติกันทั่วไปคืออาจารย์ปล่อยให้ศึกษาไปซัก

ประวัติผู้ป่วยด้วยตนเองแล้วเขียนรายงานผู้ป่วยมาส่ง เนื่องจากการประเมินที่ทำการดูเนื้อหา รายงาน สิ่งที่นักศึกษา มักทำการรวบรวมประวัติทั้งจากเวชระเบียน การถามผู้ป่วย และญาติ มาเขียนให้ได้ประวัติครบถ้วน (โดยอาจใช้วิธีการซักประวัติที่ไม่ถูกต้อง ใช้คำพูดที่ไม่เหมาะสม ถามวกไปวนมา สร้างความสับสนให้ผู้ป่วยและญาติ เป็นต้น) หากอาจารย์ต้องการพัฒนาทักษะการซักประวัติผู้ป่วยให้กับนักศึกษาแพทย์ อาจารย์ควรพัฒนาแบบประเมินทักษะการซักประวัติที่มีรายละเอียดของขั้นตอนการปฏิบัติที่เหมาะสม แล้วให้นักศึกษาประเมินตนเอง หรือให้เพื่อน หรือแพทย์รุ่นพี่ หรืออาจารย์ ทำการสังเกตพฤติกรรมขณะซักประวัติ แล้วตรวจสอบว่านักศึกษาได้แสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมตามแบบประเมินทักษะหรือไม่ การมีแนวทางการประเมินที่ชัดเจนเช่นนี้จะส่งเสริมให้นักศึกษาใส่ใจที่จะปฏิบัติให้ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด ไม่ใช่เพียงทำให้เสร็จๆไปโดยไม่ได้คิดไตร่ตรองว่าสิ่งที่ทำไปนั้นเป็นวิธีการซักประวัติผู้ป่วยที่ถูกต้องเหมาะสมหรือไม่

กระบวนการให้ข้อมูลย้อนกลับจากครู

ครูหรือผู้ดูแลการฝึกทักษะเป็นส่วนประกอบที่สำคัญมากในการฝึกฝนอย่างตั้งใจ หากพิจารณาจากนักกีฬา นักดนตรี มีอาชีพเกือบทุกคนล้วนมีโค้ชผู้ฝึกสอน แม้กระทั่งผู้บริหารของบริษัทใหญ่ๆ ก็ยังมีที่ปรึกษา การที่ผู้ที่มีความรู้และทักษะเป็นอย่างดีแล้วยังต้องการครู เป็นสิ่งช่วยยืนยันถึงความสำคัญของครูในการพัฒนาทักษะของผู้เรียน บทบาทของครูในการฝึกปฏิบัติคือการให้ข้อมูลย้อนกลับ (feedback) เนื่องจากในขณะที่ฝึกปฏิบัตินั้น ตัวผู้ฝึกปฏิบัติมักสังเกตเห็นสิ่งที่ตัวเองทำได้ไม่ครบถ้วนทุกด้าน การมีครู หรือ โค้ชผู้ฝึกสอนมาช่วยสังเกตการณ์ จะสามารถเห็นในข้อผิดพลาด ข้อบกพร่องที่ตัวผู้ฝึกทักษะเองมองไม่เห็น ดังนั้นข้อมูลย้อนกลับจากครูจะเป็นประโยชน์มากในการพัฒนาให้ผู้เรียนที่ได้แสดงทักษะให้ครูเห็น เกิดการปรับปรุงในแนวทางที่เหมาะสม ปัจจัยที่สำคัญในการสร้างองค์ประกอบนี้คือการค้นหา และพัฒนาครูที่มีลักษณะเหมาะสมที่จะเป็นโค้ชผู้ให้ข้อมูลย้อนกลับได้อย่างมีประสิทธิภาพ ข้อมูลจากการศึกษาผู้ที่ประสบความสำเร็จในหลายวิชาชีพชี้แนะว่าลักษณะที่สำคัญในตัวครูผู้ที่จะช่วยพัฒนาทักษะในตัวผู้เรียนได้ดีนั้นมีอยู่สี่ประการด้วยกัน ได้แก่ (1) มีความรู้ในเรื่องที่สอนอย่างลึกซึ้ง, (2) มีความสามารถในการสังเกตที่ดีเยี่ยม, (3) มีเทคนิคที่ดีในการให้ข้อมูลย้อนกลับ, และ (4) มีความสนใจ และรักที่จะสอนทักษะดังกล่าว

(1) มีความรู้ในเรื่องที่สอนอย่างลึกซึ้ง

ครูผู้ที่จะช่วยพัฒนาทักษะให้กับผู้เรียนได้ดีนั้นต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องที่จะทำการสอนอย่างลึกซึ้ง ต้องรู้ว่าการปฏิบัติอย่างใดถูกต้อง การปฏิบัติอย่างใดไม่เหมาะสม การปฏิบัติในลักษณะใดอาจส่งผลเสียให้เกิดตามมาในภายหลัง เป็นต้น หากครูมีความรู้ไม่ดีหรือไม่ถ่องแท้ ย่อมส่งผลให้แนะนำผู้เรียนไปในทิศทางที่ไม่เหมาะสมได้ อาจารย์แพทย์ที่มีประสบการณ์ในการดูแลผู้ป่วยมามากแล้วเป็นตัวอย่างที่ดีของผู้ที่มีความรู้อย่างลึกซึ้ง เหมาะที่จะเป็นผู้ช่วยพัฒนาทักษะที่ถูกต้องให้กับผู้เรียน ปัญหาที่พบบ่อยในการพัฒนาทักษะทางการแพทย์ในระบบปัจจุบันคือนักศึกษาแพทย์ขาดโอกาสที่จะเข้าถึงอาจารย์ผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ที่มากพอ กล่าวคือ นักศึกษามีจำนวนมาก ในขณะที่เดียวกันกับที่อาจารย์แพทย์ก็มีภาระงานอื่นนอกจากการดูแลนักศึกษาที่มากเช่นกัน บ่อยครั้งที่อาจารย์ปล่อยให้ศึกษาพัฒนา

ทักษะโดยการเรียนรู้จากพี่ หรือเพื่อนนักศึกษาด้วยกันเอง ซึ่งผู้ควบคุมดูแลการฝึกทักษะที่มีประสบการณ์น้อยอาจไม่สามารถช่วยชี้แนะแนวทางในการพัฒนาทักษะที่มีประสิทธิภาพได้ดีเท่ากับอาจารย์ที่มีความรู้ลึกซึ้งกว่า แน่หนอนว่าการเปิดโอกาสให้นักศึกษาเรียนรู้จากพี่แพทย์ประจำบ้าน หรือ นักศึกษาแพทย์รุ่นพี่ หรือ รุ่นเดียวกันที่มีประสบการณ์มากกว่าย่อมเป็นประโยชน์ แต่ในขณะที่เดียวกันอาจารย์ผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่นักศึกษาต้องมีเวลาทบทวนด้วยว่า ผู้เรียนได้มีโอกาสได้แสดงทักษะที่สำคัญให้อาจารย์ที่มีประสบการณ์มากพอหรือไม่ การปล่อยให้ศึกษาจบหลักสูตรไปโดยที่อาจารย์ไม่เคยได้สังเกตทักษะพื้นฐานทางการแพทย์ที่สำคัญในตัวผู้เรียนเลยอาจเป็นการละเลยผู้เรียนมากเกินไป

(2) มีความสามารถในการสังเกตที่ดีเยี่ยม

ครูผู้ที่จะช่วยพัฒนาทักษะให้กับผู้เรียนได้ดีนั้นต้องสามารถสังเกตทักษะของนักศึกษาได้ดี เช่น หากจะสอนดนตรีได้ดี ครูต้องมีหูที่เยี่ยม สามารถฟังเสียงดนตรีที่ผู้เรียนเล่นแล้วสามารถประเมินได้อย่างถูกต้องว่ามีสิ่งใดผิดพลาดบ้าง หากจะสอนหัตถการทางการแพทย์ได้ดี ครูแพทย์ต้องมีประสาทสัมผัสที่ดีทุกด้าน ทั้งตาที่แหลมคม หูที่ไวต่อเสียง จมูกที่สัมผัสกลิ่นผิดปกติจากผู้ป่วย และประสาทสัมผัสที่บอกถึงสิ่งผิดปกติจากการลูบคลำได้ดี จึงจะสามารถสังเกตสิ่งที่นักศึกษาปฏิบัติกับผู้ป่วย แล้วรับรู้ได้ว่านักศึกษาทำผิดพลาดในขั้นตอนใด มีสิ่งใดที่นักศึกษาทำถูกต้อง มีขั้นตอนใดที่นักศึกษาทำให้ผู้ป่วยเกิดความเจ็บปวดมากกว่าที่ควร มีสิ่งใดที่นักศึกษาสามารถพัฒนาให้ดีขึ้นได้ ซึ่งความสามารถในการสังเกตเหล่านี้ไม่ได้มาโดยอัตโนมัติ แต่ต้องมีการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการพัฒนาครูแพทย์ที่ดีควรได้มีการสร้างเสริมทักษะเหล่านี้ด้วย

(3) มีเทคนิคที่ดีในการให้ข้อมูลย้อนกลับ

วิธีการให้ข้อมูลย้อนกลับเป็นศิลปะที่มีความสำคัญในการสอนเป็นอย่างมาก การให้ข้อมูลย้อนกลับที่เหมาะสมนั้นไม่ใช่การต่อว่าผู้เรียนให้เกิดความท้อแท้สิ้นหวัง หรือเกิดความรู้สึกต่ำต้อย แต่ในขณะที่เดียวกันก็ไม่ใช่ว่าการพูดเยินยอให้ผู้เรียนรู้สึกดีอย่างขาดรายละเอียดว่าชื่นชมในเรื่องใด การให้ข้อมูลย้อนกลับที่ดีนั้นเป็นการให้ข้อมูลที่มีความจำเพาะ บอกถึงรายละเอียดของพฤติกรรมที่ผู้เรียนได้แสดงออกมาว่าบรรลุตามเป้าหมายการทำงาน หรือการเรียนรู้หรือไม่ อย่างไรก็ตามสามารถชี้ให้ผู้เรียนได้เห็นว่าขั้นตอนใดของการปฏิบัติที่ผู้เรียนยังต้องปรับปรุง โดยให้ข้อมูลดังกล่าวในจังหวะเวลาที่เหมาะสมที่ผู้เรียนสามารถนำข้อมูลไปใช้พัฒนาทักษะของตนให้ดีขึ้นได้ เทคนิคที่เหมาะสมในการให้ข้อมูลย้อนกลับได้มีการกล่าวถึงโดยละเอียดในบทความก่อนหน้านี้แล้ว ผู้นิพนธ์จะไม่ขอกล่าวซ้ำในบทความนี้

(4) มีความสนใจและรักที่จะสอนทักษะดังกล่าว

คงปฏิเสธไม่ได้ว่าการที่ครูจะมีคุณสมบัติทั้งสามประการดังกล่าวข้างต้นได้นั้นจำเป็นต้องมีความทุ่มเท และใช้เวลาไปกับกิจกรรมการเรียนการสอน ครูที่จะฝึกสอนทักษะได้ดีนั้นต้องฝึกฝนตนเองทั้งในทักษะในการสังเกต ทักษะในการให้ข้อมูลย้อนกลับ และต้องให้เวลากับผู้เรียนที่มากพอที่จะได้เห็นการแสดงผลของพฤติกรรมทั้งในด้านที่ดี และด้านที่ไม่เหมาะสม และใส่ใจที่จะสอนให้ผู้เรียนเข้าใจว่าต้องพัฒนาทักษะอย่างไร และติดตามดูจนนักศึกษาได้ปรับปรุงทักษะ

ดังกล่าวไปในแนวทางที่เหมาะสม การทุ่มเทร่างกาย แรงใจดังกล่าวคงเกิดขึ้นไม่ได้หากตัวครูเองไม่ได้มีความสนใจ และรักที่จะถ่ายทอดความรู้ และทักษะดังกล่าวให้แก่ผู้เรียน การศึกษาข้อมูลและสัมภาษณ์โค้ชหรือผู้ฝึกสอนนักกีฬา และนักดนตรีที่ประสบความสำเร็จจำนวนมากให้ข้อสรุปที่ตรงกันว่าโค้ชหรือผู้ฝึกสอนเหล่านี้เริ่มต้นจากความรัก และใส่ใจในการสอนเป็นอย่างมาก ดังนั้นภารกิจสำคัญประการหนึ่งของโรงเรียนแพทย์คือการสร้างเจตคติที่ดีในการสอนให้เกิดในตัวอาจารย์แพทย์ ทำให้อาจารย์แพทย์เกิดความรักในงานสอน สร้างให้อาจารย์แพทย์ตระหนักถึงความสำคัญในการให้เวลากับนักศึกษาแพทย์และแพทย์ประจำบ้าน

การฝึกฝนซ้ำ ๆ อย่างต่อเนื่อง

การพัฒนาทักษะที่มีความซับซ้อนให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนนั้นจำเป็นต้องอาศัยการฝึกฝนซ้ำ ๆ อย่างต่อเนื่อง ไม่มีผู้ใดในโลก ไม่ว่าในวงการใดที่สามารถประสบความสำเร็จ เป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในวิชาชีพของตนที่โดดเด่นกว่าคนอื่นโดยปราศจากการฝึกฝนที่มากพอ จากการติดตามผู้ที่มีทักษะขั้นสูงทางวิชาชีพในหลายวงการ ไม่ว่าจะเป็นนักดนตรี นักกีฬา นักเขียน ได้ข้อสรุปที่คล้ายคลึงกันว่าทักษะในวิชาชีพในระดับที่ดีเลิศนั้นจะเกิดได้ต้องผ่านการฝึกฝนไม่ต่ำกว่า 10,000 ชั่วโมง เวลาที่ต้องใช้ทุ่มเทในการฝึกฝนทักษะนี้จัดเป็นเวลาไม่น้อย ดังนั้นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนคือการทำให้ผู้เรียนไม่ย่อท้อต่อความยากลำบากในการฝึกฝนอันยาวนาน สิ่งที่มีความสำคัญมากในการทำให้เกิดองค์ประกอบนี้ในการฝึกฝนทักษะคือการสร้างแรงบันดาลใจในตัวผู้เรียน

แรงบันดาลใจเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะช่วยผลักดันให้ผู้เรียนมีความพยายาม ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการฝึกฝนทักษะ อาจารย์แพทย์ควรตระหนักถึงความสำคัญของภารกิจในการสร้างแรงบันดาลใจในตัวผู้เรียนนี้ อย่างไรก็ตามต้องยอมรับว่าการสร้างแรงบันดาลใจนั้นเป็นเรื่องยาก และไม่มีวิธีการมาตรฐานใดๆที่อาจารย์กระทำแล้วจะทำให้นักศึกษาทุกคนเกิดแรงบันดาลใจที่จะฝึกฝนทักษะได้เหมือนกัน ด้วยพื้นฐาน ประสบการณ์ และแนวความคิดที่แตกต่างกัน นักศึกษาแต่ละคนตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่จะเข้ามาสร้างแรงบันดาลใจได้ต่างกัน สิ่งที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจที่ทรงพลังให้นักศึกษาคคนหนึ่ง อาจไม่มีผลใดๆกับนักศึกษาอีกคนหนึ่ง ดังนั้นอาจารย์ต้องไม่ย่อท้อที่จะสร้างแรงบันดาลใจด้วยวิธีการที่หลากหลาย ตามจังหวะเวลาและโอกาสอันเหมาะสม โดยที่ไม่ตั้งความคาดหวังที่มากเกินไปว่าจะต้องสร้างแรงบันดาลใจให้นักศึกษาทุกคนได้เหมือนกัน โดยทั่วไปแล้วสิ่งที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจได้ดีมักเป็นการทำให้นักศึกษาเห็นภาพของผู้คนที่ เป็นแบบอย่างที่ดี (role model) ทำให้นักศึกษาเกิดความรู้สึกว่าอยากทำได้อย่างนั้นบ้าง หากสามารถทำให้นักศึกษาเกิดแรงบันดาลใจอยากทำให้ได้ตามแบบอย่างดังกล่าวได้จะเป็นการจูงประกายให้นักศึกษามีความมานะ พยายาม เพื่อทำให้ได้ตามตัวอย่างที่เขาเห็น ซึ่งจะมีพลังในการผลักดันการเรียนรู้นักศึกษามากกว่าการพยายามบ่นเนื้อหาวิชาการจำนวนมากให้แก่ศึกษาในขณะที่เขาไม่พร้อมจะรับเนื้อหาดังกล่าว

สรุป

ในบทความนี้ผู้นิพนธ์ได้นำเสนอแนวทางในการพัฒนาทักษะผ่านกระบวนการฝึกฝนอย่างตั้งใจ (Deliberate practice) โดยได้ชี้ให้เห็นถึงองค์ประกอบที่สำคัญสามประการที่อาจารย์แพทย์พึงสร้างให้เกิดขึ้นเพื่อพัฒนาทักษะในตัวนักศึกษาหรือแพทย์ประจำบ้าน ได้แก่ (1) การใช้เทคนิคที่เหมาะสมในการพัฒนาทักษะของผู้เรียน, (2) การให้ข้อมูลย้อนกลับโดยครูแพทย์, และ (3) การสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง

แนวปฏิบัติที่สำคัญในการพัฒนาเทคนิคการสอนทักษะมีสี่ประการได้แก่ (1) การแบ่งทักษะที่ซับซ้อนออกเป็นขั้นตอนย่อยๆ แล้วฝึกทีละขั้น, (2) การฝึกแต่ละขั้นให้ทำอย่างตั้งใจ ไม่เร่งรีบ คิดอยู่ตลอดเวลาที่ทำการฝึกฝน, (3) มีการฝึกซ้ำๆ ในระดับความยากที่มากกว่าระดับความสามารถปัจจุบันของผู้เรียนเพียงเล็กน้อย, และ (4) มีแนวทางในการประเมินทักษะที่เป็นรูปธรรม ผู้เรียนสามารถติดตามพัฒนาการของตนเองได้ว่าทำได้ตามเป้าหมายที่อาจารย์ตั้งไว้หรือไม่

แนวปฏิบัติที่สำคัญในการให้ข้อมูลย้อนกลับโดยครูแพทย์มีสี่ประการได้แก่ (1) การได้รับข้อมูลย้อนกลับจากครูแพทย์ที่มีความรู้เรื่องการสอนอย่างลึกซึ้ง, (2) การสร้างให้ครูแพทย์มีความสามารถสูงในการสังเกตทักษะของผู้เรียน, (3) การใช้เทคนิคในการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนที่ถูกต้องเหมาะสม, และ (4) การสรรหาและพัฒนาให้ครูแพทย์มีใจรักที่จะสอน และให้เวลากับนักศึกษา

สำหรับแนวปฏิบัติในการผลักดันให้ผู้เรียนมีความพยายามฝึกทักษะอย่างต่อเนื่องนั้นคือการสร้างแรงบันดาลใจโดยให้นักศึกษาได้เห็น ได้รับรู้ถึงบุคคลตัวอย่าง (role model) ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกว่าอยากทำได้ อย่งที่บุคคลนั้นทำได้บ้างซึ่งจะช่วยจุดประกายให้นักศึกษาพยายามฝึกฝนอย่างไม่ย่อท้อ

เอกสารอ่านเพิ่มเติม

1. Colvin G. Talent is overrated: What really separates world-class performers from everybody else. New York, NY: Portfolio; 2008.
2. Coyle D. The talent code: Greatness isn't born. It's grown. Here's how. New York, NY: Bantam books; 2009.
3. Duvivier RJ, van Dalen J, Muijtjens AM, Moulart VR, van der Vleuten CP, Scherpbier AJ. The role of deliberate practice in the acquisition of clinical skills. BMC Med Educ. 2011;11:101.
4. Ericsson KA, Krampe RT, Tesch-Romer C. The role of deliberate practice in the acquisition of expert performance. Psychol Rev. 1993;100(3):363-406.
5. Ericsson KA. Deliberate practice and the acquisition and maintenance of expert performance in medicine and related domains. Acad Med. 2004;79(10 Suppl):S70-81.

6. Ericsson KA. The influence of experience and deliberate practice on the development of superior expert performance. In: Ericsson KA, Charness N, Feltovich R, Hoffman RR, eds. Cambridge handbook of expertise and expert performance. Cambridge, UK: Cambridge University Press; 2006.
7. Gladwell M. Outliers: The story of success. New York, NY: Little, Brown and company; 2008.
8. Moolaert V, Verwijnen MG, Rikers R, Scherpbier AJ. The effects of deliberate practice in undergraduate medical education. *Med Educ.* 2004;38(10):1044-1052.

การชี้แนะเจตคติ

Coaching the Attitude

สุพจน์ พงศ์ประสพชัย

ภาควิชาอายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

บทนำ

เจตคติ (attitude) คือ แนวโน้มที่คนๆ หนึ่งจะประเมินสิ่งหนึ่งๆ ในทางหนึ่งๆ เจตคติเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดใน 3 องค์ประกอบของการเป็นแพทย์ที่ดี อันได้แก่ มีความรู้ดี ทักษะดี และเจตคติดี เพราะเจตคติเป็นเหมือนเข็มทิศที่จะชี้หน้าคนให้นำความรู้และทักษะไปใช้ในทางที่ถูกต้อง ไม่นำความรู้และทักษะที่ดีของตนไปใช้ในทางที่ผิด กลายเป็นมหาโจร ดังนั้นจึงสำคัญยิ่งที่ครูต้องชี้แนะ (coaching) ผู้เรียนด้านเจตคติ แม้ว่าการชี้แนะเจตคติอาจยากกว่าการชี้แนะความรู้หรือทักษะก็ตาม

เจตคติเกิดจากอะไร?

เจตคติเกิดจากประสบการณ์ (experience) และการเรียนรู้ (learning) บุคคลอาจเรียนรู้เจตคติเรื่องหนึ่งๆ ได้จาก 3 วิธีหลักๆ คือ

- 1. Classical conditioning** ได้แก่ อยากรอกกำลังกายเพราะเห็นคนออกกำลังกายแล้วหุ่นดี ดูดี อยากรวยเพราะเห็นคนรวยสุขสบาย เป็นต้น
- 2. Operant conditioning** ได้แก่ อยากร้องเรียนเพราะเคยถูกพ่อดุดูๆ เห็นแม่ร้องไห้ อยากรดงเวลาเพราะเคยมาสายแล้วเกิดเรื่องร้องเรียน เป็นต้น
- 3. Observing the people around** โดยเฉพาะการสังเกต การหล้อหลอม การเชื่อตามคนรอบข้าง เช่น เด็กมักได้เจตคติจากการดูพ่อแม่ ฟังสิ่งที่พ่อแม่สอน หรือเมื่อโตขึ้นก็ได้จากเพื่อน เป็นต้น

หลักการเปลี่ยนเจตคติของบุคคล

แม้เจตคติส่วนใหญ่มักนำไปสู่พฤติกรรม แต่ก็ไม่ใช่เสมอไป แต่พฤติกรรมไม่จำเป็นต้องเป็นผลจากเจตคติ เมื่อครูเห็นผู้เรียนมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์อย่างหนึ่ง อาจเกิดจากปัญหาด้านความรู้หรือทักษะซึ่งอาจไม่ใช่ปัญหาทางเจตคติก็ได้ และแม้จะเป็นปัญหาที่เจตคติจริงก็เป็นผลจากการก่อร่างสร้างเจตคติขึ้นมาอย่างไม่ถูกต้อง ไม่ใช่ความผิดของผู้เรียนแต่เพียงอย่างเดียว การจะเปลี่ยนเจตคติคนมีหลายทฤษฎีและหลายวิธี ได้แก่

- 1. Classical conditioning** ได้แก่ การทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกด้านบวกต่อวัตถุ บุคคล หรือเหตุการณ์ต่างๆ ที่เราต้องการชี้แนะให้ผู้เรียนเกิด หรือเกิดความรู้สึกด้านลบต่อสิ่งที่เราอยากให้ผู้เรียนนั้นเลิก โดยอาศัยการพูดให้ฟัง ชี้ให้ดู ทำให้เห็น หรือพาไปให้ประสบเอง
- 2. Operant conditioning** ได้แก่ การให้ positive reinforcement (ชื่นชม ให้สิ่งดีๆ เมื่อทำดี), negative reinforcement (เอาสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาออกไป เมื่อทำดี), punishment 1 (มอบสิ่งไม่พึงปรารถนา เมื่อทำไม่ดี), และ punishment 2 (การเอาสิ่งดีๆ ออกไป เมื่อทำไม่ดี) เป็นต้น

3. Persuasion หรือการชักจูง ทฤษฎีนี้เชื่อว่าบุคคลสามารถเปลี่ยนเจตคติได้จาก 2 ทาง ทางหนึ่ง คือ การได้ฟังได้คิดวิเคราะห์ประเด็นนั้นอย่างลึกซึ้งจนได้คิด คือ ได้สะท้อนความรู้สึก (reflection) จนเข้าใจและเชื่อ (internalization) ทางที่สอง คือ การถูกกล่อมเกลามาโดยลักษณะและบุคลิกภาพของผู้พูด หรือ role modeling การชักจูงที่มักเปลี่ยนเจตคติคนได้มักมีลักษณะกระตุ้นให้คิด (thought-provoking) มีเหตุมีผล และมีตัวอย่างทำให้ดู

4. Role modeling เนื่องจากเจตคติสั่งสมจากการสังเกตคนรอบข้าง โดยเฉพาะบุคคลที่ตนประทับใจ ครูที่ให้ความรักความเอาใจใส่อย่างจริงจังต่อผู้เรียนหรือต่อผู้ป่วยมีโอกาสเป็น role model ให้แก่ผู้เรียน และเปลี่ยนเจตคติผู้เรียนได้

5. Dissonance เจตคติของคนๆ หนึ่งสามารถเปลี่ยนได้ หากเจตคติหนึ่งเกิดขัดแย้ง (conflict) กับอีกเจตคติหนึ่งที่สำคัญกว่า เช่น ผู้เรียนเป็นคนรักสบายไม่ชอบเรียนหนัก แต่ก็อยากเป็นศัลยแพทย์ที่เก่งที่มีชื่อเสียง ครูอาจยกจุดที่ขัดแย้งนี้ขึ้นมาให้ผู้เรียนได้คิดว่า เป็นไปไม่ได้ อยากเป็นศัลยแพทย์ที่เก่งก็ต้องทนเรียนหนักให้ได้ ถ้าไม่ยอมเรียนหนักไม่มีทางได้เป็นศัลยแพทย์ เป็นต้น ก็จะเปลี่ยนเจตคติคนได้

คุณลักษณะของครูที่จะชี้แนะเจตคติแก่ผู้เรียนได้ดี

ประกอบด้วยด้านเจตคติ ทักษะ และสัมพันธภาพกับผู้เรียน

1. เจตคติของครู (attitude) ครูควรเป็นคนคิดบวก เชื่อมมั่นในผู้เรียน ต้องเชื่อว่าผู้เรียนของเรา นั้นส่วนใหญ่เป็นคนมีจิตใจดีงามเป็นทุนเดิม แต่อาจมีความเข้าใจบางประเด็นผิดเพี้ยนไปบ้างเท่านั้น ไม่ควรเหมารวมว่าการมีเจตคติไม่ดีเพียงเรื่องหนึ่งแสดงว่าเขาเป็นคนไม่ดีไปทั้งหมด การรับฟังความเห็นอยาก ผู้เรียนต้องวางใจเป็นกลาง เอาใจเขามาใส่ใจเรา ไม่ตัดสินล่วงหน้า รักเขาให้เหมือนน้องร่วมท้อง เหมือนลูกในไส้จริงๆ

2. ทักษะ (skill) ครูควรเป็นผู้ฟังที่ดี (active listening) รู้จักหักห้ามใจ ไม่พูดขัด โต้แย้ง หรือใช้ความรู้สึกของเราตัดสินในทันที (refraining) รู้จักกระตุ้นให้ผู้เรียนเล่า (facilitating) รู้จักถามเจาะให้ลึก (exploring, probing) รู้จักค่อยๆ ชี้แนะ (guiding) รู้จักการให้ feedback อย่างถูกวิธีทั้ง positive และ negative feedback และรู้จักการกระตุ้นให้ผู้เรียนสะท้อนความรู้สึก (reflection)

3. สัมพันธภาพกับผู้เรียน (relationship) สร้างได้โดย

- ให้ความกับผู้เรียน ครูมีเวลาได้อยู่กับผู้เรียนมากพอยอมทำให้เข้าใจผู้เรียนได้ดีกว่าครูที่ไม่มีเวลาสังเกตผู้เรียน

- สะสม positive feedback ต่อผู้เรียนมาเรื่อยๆ ทุกครั้งที่ผู้เรียนทำดีเพราะจะเป็นตัวช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจในความหวังดีของครูแม้เมื่อวันทีครูจะต้องให้ negative feedback

- แสดงออกถึงความรักและห่วงใยต่อผู้เรียนอย่างจริงจัง ผู้เรียนจะเริ่มสังเกตสิ่งที่ครูทำ (observation people around) อาจประทับใจในลักษณะของครูและเชื่อสิ่งที่ครูพูด (persuasion) หรือจนกระทั่งอาจถือครูเป็นตัวอย่าง (role modeling) ก็ได้

เอกสารประกอบการอบรม

8 August 2017

8 August 2017

หัวข้อ : ความเป็น mentor กันเถอะ

Mentoring

สุพจน์ พงศ์ประสพชัย

ภาควิชาอายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

นิยาม

Mentoring เป็นกระบวนการที่บุคคลหนึ่งซึ่งมีประสบการณ์ เป็นที่ยกย่อง และมีความเข้าใจ (mentor) รับฟัง และชี้แนะด้วยความเชื่อมั่นให้บุคคลอีกคนหนึ่ง (mentee หรือ protege) ตรึกตรองและเติบโตในความคิด การเรียนรู้ และการเติบโตทั้งในด้านส่วนตัว และในสายวิชาชีพ

ความสำคัญของการมี Mentor

การเป็น mentor ทำให้ mentor เองสุขใจที่ได้ให้ ได้ช่วยเหลือ ประคับประคอง mentee ให้เติบโตและก้าวหน้าไปในสายวิชาชีพของเขา และเป็นความภูมิใจที่ได้ตอบแทนแก่วิชาชีพด้วยการมอบมรดกฝากไว้แก่คนรุ่นหลัง

Mentee จะรู้สึกเชื่อมั่น ฟังพอใจ รู้สึกได้ถึง การเอาใจใส่ สนับสนุนให้เติบโต ชี้แนะในยามที่ประสบความยากลำบาก ทำให้ mentee สามารถจัดระเบียบตัวเอง ปรับตัว ตรึกตรองถึงเส้นทางและเป้าหมายในชีวิต เป็นเข็มทิศให้มุ่งไปในทิศทางที่ถูกต้อง และความเป็น role model นี้จะทำให้ mentee เองเมื่อเติบโตขึ้นจะไปสืบทอดเป็น mentor ที่ดีสืบไป

ระยะต่างๆของ Mentoring

1. เริ่มต้น (initiation) เป็นระยะที่ mentor และ mentee เริ่มความสัมพันธ์กันไม่ว่าจะด้วยความพร้อมใจเองของทั้งสองฝ่ายหรือจากการจัดสรรให้ก็ตาม เป็นระยะที่ทั้งสองฝ่ายควรพบกันให้บ่อยกว่าปกติเพื่อทำความรู้จัก พูดคุยแลกเปลี่ยนถึงความสนใจ คุณค่า และเป้าหมาย เหมือนเป็นระยะดูใจว่าเคมีจะไปด้วยกันได้หรือไม่

2. ปลูกฝัง (cultivation) เป็นระยะความสัมพันธ์เริ่มแน่นแฟ้นแต่ผ่อนคลาย mentor ชี้แนะให้ mentee เห็นเป้าหมาย เส้นทางที่จะไปถึง ทบทวน

กิจกรรมที่ต้องทำเป็นระยะๆ ให้ coaching ในส่วนที่ขาด และให้ feedback

3. ลากจาก (separation) เกิดขึ้นเมื่อ mentee จบการศึกษา mentor ปลดเกษียณหรือย้าย หรือต้องแยกจากกันไม่ว่าจะเป็นตามกำหนดการหรือโดยไม่ได้คาดคิด การแยกจากกันมีความโศกเศร้าของการลากจากระคนกับความสุขในความสำเร็จและการเริ่มชีวิตใหม่

4. พบกัน (redefining) ทั้งสองอาจมีโอกาสดูพบกันอีก แต่ในบทบาทของเพื่อนร่วมวิชาชีพ เป็นกัลยาณมิตรที่ยั่งยืนตลอดชีวิต

บทบาทของ Mentor

มี 7 ด้านหลักๆ ได้แก่

1. Coach เมื่อ mentee ต้องพัฒนาความรู้ ทักษะ หรือเจตคติด้านใดๆที่จะนำ mentee ไปสู่เป้าหมายของเขา

2. Feedback เพื่อให้ mentee พัฒนา มุ่งไปในทิศทางที่ถูกต้องสู่เป้าหมาย ไม่ออกนอกกลุ่มนอกทาง และไม่เสียเวลา

3. Challenge ทำทนายให้ mentee ทำสิ่งใหม่ สิ่งที่ยาก สิ่งนอก comfort zone

4. Support ในยามที่ mentee ต้องเผชิญกับปัญหา อุปสรรค สิ่งท้าทาย และเมื่อพบความผิดหวัง หรือล้มเหลว

5. Career ช่วยชี้แนะเส้นทางและขั้นตอนการเดินทางไปสู่เป้าหมายในวิชาชีพ ได้แก่ ความรู้ ทักษะ วิจัย การศึกษาเรียนรู้ และการบริหารจัดการ

6. Social ช่วยแนะนำ ฝากฝัง mentee เข้าสู่สังคม สถาบัน และวงการวิชาชีพ

7. Role model หล่อหลอม mentee ด้วยการแสดงให้เห็นเป็นตัวอย่าง

คุณสมบัติของการเป็น Mentor ที่ดี

จงเชื่อว่าทุกคนสามารถเป็น mentor ได้ ทักษะการเป็น mentor เรียนรู้และพัฒนาให้เกิดได้ คุณสมบัติของ mentor ที่ดีได้แก่

1. มีความรู้ความสามารถในสายนั้นๆ
2. เป็นผู้ฟังที่ดี
3. มีทักษะการประเมินและ coaching
4. มีทักษะการให้ feedback
5. มีทักษะการสร้างแรงจูงใจ
6. ใจเวลา
7. ใจเกียรติ
8. ซื่อสัตย์ จริงใจ
9. บรรณาการดีต่อ mentee มุ่งหวังต่อความสำเร็จของ mentee เหนือกว่าความสำเร็จตัวเอง

หลักการและเทคนิคการเป็น Mentor

1. ระยะเริ่มต้น

• ไม่ว่า mentor และ mentee จะเลือกกันมาด้วยความสมัครใจหรือจากถูกจัดสรรให้ ทั้งสองควรพบกันให้บ่อย สร้างความคุ้นเคย ทำความรู้จัก ทำความเข้าใจถึงนิสัยใจคอด้วยการพูดคุยแลกเปลี่ยน ในขั้นตอนนี้ mentor ควรเป็นผู้ฟังที่ดี (active listener) ทั้งสองฝ่ายควรรู้สึกเชื่อมโยงกัน (personal connection)

• พูดคุยถึงเป้าหมายและความคาดหวังของ mentee, mentor อาจช่วยแนะนำขัดเกลา ปรับแต่ง สนับสนุน แต่ไม่ครอบงำ ชี้แนะเส้นทาง ภารกิจที่ต้องทำ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายร่วมกันที่ชัดเจน รวมทั้งความคาดหวังของ mentor ต่อ mentee รูปแบบการสนทนาอาจใช้โมเดลที่เรียกว่า GROW (ภาพที่ 1)

ความสัมพันธ์ระหว่าง mentor และ mentee ที่ดีนั้นทั้งสองฝ่ายควรรู้สึกได้ประโยชน์ (reciprocity) แต่ไม่ใช่แข่งขัน (competitive) หรือมีผลประโยชน์ทับซ้อนกัน

2. ระยะปลูกฝัง

• ควรมีตารางการพบปะกันเป็นระยะๆ ที่ชัดเจน โดยช่วงเวลาตามความเหมาะสม

• ในการพบกันแต่ละครั้ง mentor ควรมีรายการ (list of agenda) การพูดคุยติดตามทั้งเรื่อง งานที่ทำ เป้าหมาย รวมทั้งเรื่องส่วนตัว

• ให้ feedback ทั้ง positive และ negative อย่างจริงใจ

• ช่วย coaching mentee หรือประสานให้ผู้อื่นช่วยในบางด้านที่ขาดหรือเป็นจุดอ่อนของ mentee

• ปรึกษาปรึกษาเมื่อ mentee พบความยากลำบากหรือความล้มเหลว

• กระตุ้น ทำทาย mentee ในบางครั้ง

• เป็น role model ที่ดีเท่าที่เราจะเป็นได้

• สนับสนุนให้ mentee เข้าสู่วงการด้วยการพาไปแนะนำ มองหาโอกาสและหยิบยื่นโอกาสให้

• ให้ mentee ได้ประสบความสำเร็จในงาน

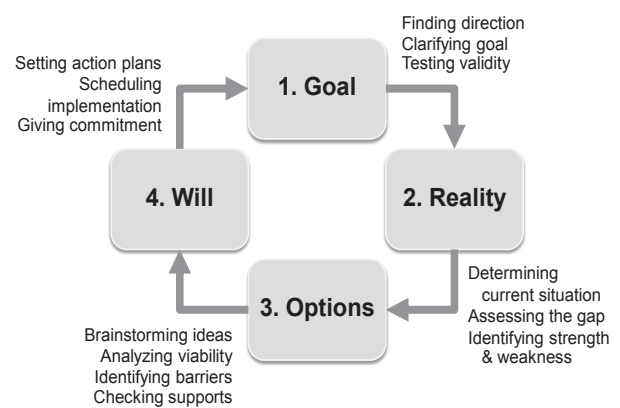
• ไม่ฉกฉวยผลงานของ mentee มาเป็นของตน

3. ระยะลาจาก

เมื่อถึงเวลาจากกัน อ้าปากกันด้วยความสุขยินดี (รวมทั้งให้อภัยต่อกัน) เขียนจดหมายแนะนำตัวให้ดีที่สุด หรือฝากฝังให้ถ้าทำได้

4. ระยะพบกัน

เป็นเพื่อนร่วมวิชาชีพ เป็นกัลยาณมิตรที่บรรณาการดีต่อกันไปตลอดชีวิต

ภาพที่ 1 GROW model ในการสนทนาเพื่อ mentoring

เอกสารอ้างอิง

1. Ramani S, Gruppen L. Mentoring. In: Dent JA, Harden RM, eds. A practical guide for medical teachers, 3rd edition. Elsevier, Churchill-Livingstone: p 151-7.
2. Ramani S, Gruppen L. Twelve tips for developing effective mentors. *Med Teacher* 2006;28:404-8.
3. Sambunjak D, Straus SE, Marusic A. A systematic review of quality research on the meaning and characteristics of mentoring in academic medicine. *J Gen Intern Med* 2010;25:72-8.
4. Cho CS, Ramanan RA, Feldman MD. Defining the ideal qualities of mentorship: a qualitative analysis of the characteristics of outstanding mentors. *Am J Med* 2011;124:453-8.
5. Straus SE, Johnson MO, Marquez C. Characteristics of successful and failed mentoring relationships: a qualitative study across two academic health centers. *Acad Med* 2013;88:82-9.

8 August 2017

หัวข้อ : เราพึ่งนักศึกษาแพทย์ดีแล้วหรือยัง**Coaching and Mentoring : Roles of Medical School Teachers**

ผศ.นพ. พนม เกตุมาน

เป้าหมาย

นักศึกษาแพทย์เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

หลักการ

1. เข้าใจทฤษฎีพฤติกรรม การเรียนรู้ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
2. เข้าใจการเรียนรู้ของวัยผู้ใหญ่ (transformative learning) ความแตกต่างการเรียนรู้ ประสบการณ์เดิมของนักศึกษา เป็นรายบุคคล
3. ช่วยกันค้นหาความแตกต่างระหว่างเป้าหมาย และสถานการณ์ปัจจุบัน
4. ช่วยกำหนดเป้าหมายรายบุคคลโดยสร้างแรงจูงใจจากภายใน สิ่งที่ต้องการเปลี่ยนแปลงด้วยตัวเอง กำหนดเป้าหมาย วางแผน โดยครูเป็นผู้ช่วย
5. ติดตาม ให้กำลังใจ สร้างโอกาสการเรียนรู้ใหม่ตามความต้องการ

เทคนิคที่ใช้

1. ความสัมพันธ์ที่ดี เป็นแบบ สองทางที่มีการกำหนดวัตถุประสงค์ และ ภาระงานชัดเจน
2. การสื่อสาร การฟัง จับใจความ(ความรู้ลึก ความคิด ทักษะคิด นิสัย ค่านิยม) การทวนใจความ การใช้คำถาม การเข้าใจ ใส่ใจ มีอารมณ์ร่วม ทักษะคิดที่ดี อยากร่วมช่วยเหลือ การสร้างแรงจูงใจ motivational interviewing, feedback, I-You message การสำรวจตนเอง เพื่อให้ค้นหาตัวเอง อยากรู้เกี่ยวกับตนเอง การให้กำลังใจ positive and negative reinforcement, praising
3. การเป็นต้นแบบ Role modeling

องค์ประกอบการสื่อสาร

1. ผู้ส่งข้อมูล
2. ผู้รับข้อมูล
3. ข้อมูลที่ต้องการสื่อสาร (Message)
4. สิ่งแวดล้อมของการสื่อสาร (Environmental Context)
5. เทคนิคการสื่อสาร(Techniques of Communication) เช่น การสื่อสารทางเดียว หรือสองทาง

เทคนิคการสื่อสารที่ดี

เทคนิคการสื่อสารที่ดีกับนักศึกษา มีดังนี้

1. ทักษะที่ดี (Good Attitudes)

ทัศนคติของผู้สื่อสารที่ดี ทำให้เกิดความรู้สึกไว้วางใจ ร่วมมือ เปิดเผย ยอมรับได้ง่าย คือทำที่ด้านบวกยอมรับแบบไม่มีเงื่อนไข (unconditional positive regard) มองในแง่ดีเป็นกลาง (neutral) มีความเข้าใจ (understanding) อยากร่วมใจ (empathy) เห็นใจ (sympathy) เริ่มต้นจากการมองด้านดี ค้นหา และหยิบยกมาเริ่มต้นในการสนทนา หรือการสอน ความรู้สึกดีนี้จะถ่ายทอดเป็นท่าที สายตา และท่าทางที่รับรู้ได้ และเกิดการยอมรับ เปิดช่องทางการสื่อสารกันสองทาง (two-way communication) ในการเรียนการสอน หรือ การฝึกอบรม ครูที่สร้างทัศนคติที่ดีได้เร็ว จะเป็นที่ยอมรับได้เร็วและมากกว่า

2. ทักทาย (Greeting)

ผู้สื่อสารสร้างประโยคทักทายที่อ่อนโยน นุ่มนวล เป็นกันเอง อาจใช้เทคนิค (small talks) คือประโยคทักทาย ถามเรื่องง่าย ๆ แสดงความเป็นกันเอง โดยไม่คุกคาม พยายามเรียกชื่อมากกว่าใช้สรรพนาม เช่น

“สวัสดีครับ .....(เรียกชื่อ)”

“.....(ชื่อ)เมื่อกี้ทำอะไรอยู่ครับ”

“ทานข้าวแล้วหรือยัง.....(ชื่อ)”

ถ้าครูรู้ข้อมูลพื้นฐานบ้าง เช่น ชอบอะไร ทำอะไร เพื่อนเป็นใคร โดยเฉพาะด้านดี ๆ จะหาทางเริ่มต้นคุยได้ นุ่มนวล และสังเกตว่าพยายามเอ่ยชื่อเพื่อแสดงความรู้จัก สร้างความคุ้นเคยเสมอ หลีกเลี่ยงคำว่า “เธอ” หรือสรรพนามอื่น

ในกรณีที่ยังไม่รู้จักกัน ครูควรแนะนำตัวเอง วัตถุประสงค์ของการคุยกัน เวลาที่จะคุยกัน เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจ บรรยากาศผ่อนคลาย และเป็นกันเอง

3. เริ่มต้นจากจุดดี (Beginning with Positive Aspects)

ไม่ว่าเรื่องที่จะคุยกับนักศึกษาเรื่องบวกหรือ ลบ ให้เริ่มต้นจากการแสดงความยินดี รับรู้ ข้อดีของนักศึกษา ก่อนเสมอ

“ครูดีใจที่ได้คุยกับ.....(ชื่อ) (พยายามเรียกชื่อ ดีกว่าใช้คำ “เธอ”)

“ครูยินดีกับผลการสอบที่ผ่านมา”

“การประกวดที่ผ่านมา เธอทำได้ดีมากนะ”

4. การสำรวจลงไปปัญหา

ครูพยายามสำรวจความรู้ ความเข้าใจ ของนักศึกษา โดยใช้เทคนิคการถาม

“ทราบหรือไม่ว่าครูอยากคุยด้วยเรื่องอะไร”

“ช่วยเล่าให้ครูฟังว่าเกิดอะไรขึ้น”

“เป็นอย่างไร ถึงมาพบครูที่นี่”

เรื่องนี้นักศึกษาไม่อยากเล่าในช่วงแรก ควรข้ามไปก่อน แต่ทิ้งท้ายไว้ว่ามีความสำคัญที่น่าจะกลับมาคุยกันอีกในโอกาสต่อไป

“เรื่องนี้น่าสนใจมาก สำคัญทีเดียว ยังไม่อยากเล่าในตอนนี้เป็นไร เอาไว้เมื่อพร้อมที่จะเล่าแล้วค่อยเล่าก็ได้ ครูจะขอคุยเรื่องอื่นก่อน แล้วจะขอย้อนกลับมาคุยเรื่องนี้ทีหลัง ดีไหม”

ในการสำรวจจริงลึกในประเด็นปัญหา ควรสังเกตท่าที ความร่วมมือ การเปิดเผยข้อมูล ว่านักศึกษามีความไว้วางใจมากน้อยเพียงไร มีเรื่องใดที่ยังกังวล เช่น ไม่แน่ใจว่าครูจะไปเล่าให้พ่อแม่ฟัง หรือเปิดเผยให้คนอื่นรู้หรือไม่ ซึ่งอาจมีผลเสียตามมา ครูควรให้ความมั่นใจเรื่องนี้ โดยเน้นการรักษาความลับ (confidentiality) ดังนี้

“เรื่องที่คุยกันนี้ ครูคงไม่นำไปบอกพ่อแม่ หรือคนอื่นๆฟัง”

“ถ้ามีเรื่องที่คุณจำเป็นต้องบอกพ่อแม่ ครูจะคุยกับเธอก่อน”

5. การฟังอย่างตั้งใจ (Active Listening)

การสื่อสารที่ดีควรเป็นไปแบบสองทางเสมอ คือการฟัง และการพูด แต่ในระยะแรกควรพยายามกระตุ้นให้นักศึกษาพูดและแสดงออกมากๆ เพื่อลดความเครียดและการป้องกันตนเอง สร้างทัศนคติให้รู้สึก ว่า “ครูสนใจ และฟังนักเรียน”

การฟังอย่างตั้งใจ (active listening) แสดงออกโดยมีความสนใจ จดจำรายละเอียด พยายามเข้าใจความคิดความรู้สึก สอบถามเมื่อสงสัย ให้นักศึกษาขยายความ และสอบถามความคิด ความรู้สึกเป็นระยะๆ

ในขณะที่ฟังอย่าเพิ่งคิดว่าจะพูดอะไรต่อไป ให้สนใจจดจำประโยคที่นักศึกษาพูด และทวนความ นักศึกษาจะรู้สึกประทับใจที่ครูสนใจ จดจำ ให้เกียรตินักเรียน และจะร่วมมือเปิดเผยมากขึ้น

6. หลีกเลี่ยงการใช้คำถามที่ขึ้นต้นว่า “ทำไม”

การใช้คำถามที่ขึ้นต้นว่า “ทำไม.....” มักทำให้เกิดความรู้สึกด้านลบ เช่น

“ทำไมเธอเข้าเรียนสาย” จะสื่อสารความหมาย 2 แบบ คือ

1. เธอแย่มาก
2. ถ้ามีเหตุผลดีๆ ก็มาสายได้

ผลที่ตามมาคือ นักศึกษาจะพยายามหาเหตุผลเข้าข้างตนเองมากขึ้น เพื่อพยายามยืนยันว่า ความคิดและการกระทำของเขาถูกต้อง เป็นการกระตุ้นส่งเสริมให้เถียงแบบข้างๆคูๆ ในที่สุดครูก็จะโมโหนักศึกษาเสียเอง

ดังนั้นพยายามหลีกเลี่ยงคำถามที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า “ทำไม”

ถ้าต้องการทราบเหตุผลจริงๆ ของพฤติกรรมนั้น ให้เปลี่ยนเป็นคำถามต่อไปนี้

“ครูอยากรู้จริงๆว่าอะไรทำให้เธอทำอย่างนั้น”

“พอจะบอกครูได้ไหมว่า เธอคิดอย่างไรก่อนที่จะทำอย่างนั้น”

“เกิดอะไรขึ้น ทำให้เธอมาสายในวันนี้”

“เหตุการณ์เป็นอย่างไร ลองเล่าให้ครูเข้าใจหน่อย”

7. ใช้คำพูดที่ขึ้นต้นด้วย “ฉัน...” (I-Message) แทนที่ “เธอ...” (You-Message)

ประโยคที่ขึ้นต้นด้วย “เธอ” หรือ “คุณ” นั้นเรียกว่า You-message มักแฝงความรู้สึกด้านลบ ความอึดอัด และตำหนิ การสื่อสารที่ดีควรเปลี่ยนเป็นประโยคที่ขึ้นต้นด้วย “ฉัน” หรือ “ผม” ที่เรียกว่า I-message ที่สร้างความรู้สึกนุ่มนวลกว่า สังเกตการเปรียบเทียบประโยคต่อไปนี้

“เธอนี้แย่มากที่มาสาย” (You-message) ให้แทนด้วย “ครูไม่ชอบการที่นักเรียนมาสาย”(I-message)

“ทำไมเธอมาสาย” (You-message) ให้แทนด้วย “ครูอยากให้นักเรียนมาเช้า” (I-message)

ทำไมพวกเธอไม่ตั้งใจฟัง” ให้แทนด้วย “ครูไม่ชอบเวลาพูดแล้วไม่มีคนตั้งใจฟัง”

“เธอไม่ฟังครูเลย” ให้แทนด้วย “ครูอยากให้นักเรียนหยุดฟัง เวลาครูพูด”

“เธอทำอย่างนั้นไม่ดี” ให้แทนด้วย “ครูเสียใจที่เธอทำเช่นนั้น”

ลองฝึกใช้คำพูดสร้างความรู้สึกดี ๆ ที่ขึ้นต้นด้วยฉัน หรือ ครู ต่อไปนี้บ่อยๆ

“ครูอยากให้เธอ....”

“ครูจะดีใจมากที่...”

“ครูคิดว่า....”

“ครูกังวลว่า...”

8. กระตุ้นให้บอกความคิด ความรู้สึก ความต้องการ

กระตุ้นให้นักศึกษามีทักษะในการสื่อสารมากขึ้น กล่าวพูด กล่าวบอกสิ่งที่ตัวเองคิด รู้สึก และต้องการอย่างสุภาพ ให้เข้าใจกัน ทั้งต่อครูและเพื่อนๆด้วยตนเอง

ครูช่วยกระตุ้นเรื่องนี้ได้ ด้วยการฝึกถามบุคคล

“เธอคิดอย่างไร เรื่องนี้..”

“เธอรู้สึกอย่างไร ลองเล่าให้ครูฟัง...”

“เธอต้องการให้เป็นอย่างไร...”

ครูควรรับฟังนักศึกษามากๆ ให้เขารู้สึกว่า การพูดบอกเรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องปกติ เป็นที่ยอมรับ และสามารถบอกกับเพื่อนๆได้ด้วย

ในระยะท้ายๆ เมื่อความสัมพันธ์ดี สังเกตเห็นว่าเริ่มยอมรับยอมฟังบ้างแล้ว ครูอาจสื่อสารสิ่งที่ครูคิด รู้สึก และต้องการอย่างนุ่มนวล สงบ สั้นๆ เป็นแนวทางให้เขาปฏิบัติได้

9. สะท้อนความรู้สึก (Reflection of Feeling)

การสะท้อนความรู้สึก ช่วยสร้างความรู้สึกการประคับประคองทางจิตใจ (emotional support) แสดงถึงความเข้าใจ สนใจนักศึกษา ถ้าไม่แน่ใจว่านักศึกษารู้สึกอย่างไร ให้ถามความรู้สึก เช่น

“เธอคงเสียใจ ที่โดนลงโทษ” (สะท้อนความรู้สึก)

“หนูรู้สึกอย่างไรบ้าง ที่พ่อแม่ไม่ได้อยู่ด้วยกัน” (ถามความรู้สึก)

“เธอรู้สึกอย่างไรบ้าง เมื่อเพื่อนทำอย่างนั้น” (ถามความรู้สึก)

“เธอคงโกรธที่ถูกเพื่อนแกล้ง” (สะท้อนความรู้สึก)

“เรื่องที่คุยกันนี้คงจะกระทบความรู้สึกของเธอมาก ครูจะคุยกันต่อได้ไหม” (สะท้อนความรู้สึก)

“เธออึดอัดใจที่ครูถามถึงเรื่องนี้”

“เธอกังวลใจจนนอนไม่หลับ”

การสะท้อนความรู้สึกจะช่วยให้นักศึกษาเกิดความรู้สึกว่าครูเข้าใจความรู้สึก เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

การสะท้อนความรู้สึก ช่วยในการตอบคำถามหรือตอบสนองบางสถานการณ์ได้ เช่น

นักศึกษา(พูดอย่างโกรธๆว่า) “ครูไม่เข้าใจผมหรอก”

ครู (ใช้เทคนิคการสะท้อนความรู้สึก) “เธอคงรู้สึกหมดหวัง ไม่มีใครเข้าใจปัญหานี้”

10. ถามความคิดและสะท้อนความคิด

การสอบถามความคิด ช่วยให้เกิดความเข้าใจความคิดนักศึกษา และแสดงความสนใจและให้เกียรติความคิดเขา เช่น

“เมื่อเธอโกรธ เธอคิดจะทำอย่างไรต่อไป” (ถามความคิด)

“ผมอยากกลับไปชกหน้ามัน”

“เธอโกรธมากจนคิดว่าน่าจะกลับไปชกหน้าเขา” (สะท้อนความรู้สึกและความคิด)

การถามและสะท้อนความรู้สึกและความคิด มีข้อดีที่ให้นักศึกษารู้สึกว่า เราพยายามเข้าใจความคิด และความรู้สึกของเขา ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดี เป็นพวกเดียวกัน และจะเปิดเผยข้อมูลมากขึ้น เมื่อความสัมพันธ์ดี การชักจูงให้เปลี่ยนพฤติกรรมจะง่ายขึ้น

11. การกระตุ้นให้เล่าเรื่อง (facilitation)

การกระตุ้นให้เล่าเรื่องราว ทำได้โดยใช้ชุดคำถามที่จูงใจ ตามปัญหา หรือเรื่องราวที่เกิดขึ้น

“ครูทราบเบื้องต้นมาว่า...”

ครูอยากฟังจากเธอเอง ลองเล่าให้ครูฟังว่าเกิดอะไรขึ้น”

การกระตุ้นจะง่ายขึ้นถ้าครูแสดงท่าทียอมรับ (unconditional positive regard) ร่วมด้วย เช่น

“เรื่องที่คุณอยาก หรือยังไม่บอกไม่ได้ ขอให้บอกครูด้วย”

“ใครๆที่อยู่ในสภาพเดียวกับเธอ คงทำใจยอมรับได้ลำบากเหมือนกัน”

“บางทีมันก็ยากที่จะเล่าเรื่องข้างส่วนตัว พร้อมเมื่อไรค่อยเล่าก็ได้”

“เรื่องใดที่ยังไม่พร้อมจะคุย ขอให้บอก”

การสำรวจลึกลง (exploration)

“มีอะไรทำให้รู้สึกหนักใจ กังวลใจ หงุดหงิดใจ”

“ถ้าเป็นไปได้ อยากให้มีการเปลี่ยนแปลงอะไร”

การสำรวจตนเอง (self perception)

“คิดว่าตัวเอง เป็นคนอย่างไร”

“ข้อดีของตัวเอง”

“อยากให้ตัวเองเปลี่ยนแปลงอย่างไร”

การวางแผน (problem solving and planning)

“คิดอย่างไรกับเรื่องราวที่ผ่านมา

“คิดทางแก้ไขไว้อย่างไรบ้าง”

“ปัญหาอื่นๆละ มีอะไรหนักใจหรือไม่”

ในตอนท้าย ลองสำรวจในเรื่องอื่นๆ ในตอนท้าย เช่น เรื่องความสัมพันธ์ของพ่อแม่ ความสัมพันธ์กับน้อง หรือญาติคนอื่นๆ

“วางแผนไว้อย่างไรบ้าง ระยะสั้น ระยะยาว”

12. การใช้ภาษากาย (Nonverbal Communication)

การสัมผัส สีหน้า แววตา ท่าทาง ให้เกิดความเป็นกันเอง อยากเข้าใจ อยากช่วยเหลือ ไม่ตัดสินความผิด หรือแสดงการไม่เห็นด้วยกับพฤติกรรมหรือสิ่งที่วัยรุ่นเปิดเผย

13. แสดงท่าที่เป็นกลาง เข้าใจพฤติกรรม (Nonjudgmental attitude)

“ความสนใจเรื่องเพศในวัยรุ่น ไม่ใช่เรื่องผิดปกติ เธอสนใจเรื่องนี้บ้างไหม”

“เพื่อนบางคนอาจลองใช้ยาเสพติด เคยลองบ้างไหม”

14. ชมบนหลังคา คำที่ได้ถูก

เมื่อนักศึกษามีพฤติกรรมดี ครูควรมีเทคนิคในการชม ให้เกิดความภาคภูมิใจตนเอง ควรชมให้ผู้ชื่นชมด้วย หรือร่วมชื่นชมด้วย และเมื่อชมแล้วอาจเสริมให้รู้สึกต่อไปว่า เขาคงจะพอใจที่ตัวเองเป็นคนดีด้วย ต่อไปนักศึกษาจะชื่นชมตัวเองเป็น ไม่ต้องรอให้คนอื่นเห็นความดีของตน หรือรอให้คนอื่นชมเสมอไป ดังตัวอย่างนี้

“ครูดีใจมากที่เธอช่วยเหลือเพื่อน เธอคงรู้สึกภูมิใจในตัวเองที่ทำเช่นนั้น ใช่ไหม”

“พวกเราภูมิใจที่เธอได้รางวัลครั้งนี้ ช่วยกันตบมือให้หน่อย เธอคงภูมิใจในตัวเองเหมือนกันใช่ไหมจ๊ะ”

ในทางตรงกันข้าม เมื่อนักศึกษามีพฤติกรรมไม่ดี ครูควรมีเทคนิคในการตักเตือน เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม แต่เวลาเตือน อย่าให้เกิดความรู้สึกอับอาย ให้นักเรียนค่อยๆคิด และยอมรับด้วยตัวเอง อย่าให้เสียหน้า การเตือนเรื่องที่น่าอับอาย ควรเตือนเป็นการส่วนตัว ก่อนจะเตือน ควรหาข้อดีของเขาบางอย่าง ชมตรงจุดนั้นก่อน แล้วค่อยเตือนตรงพฤติกรรมนั้น เช่น

“ครูรู้ว่าเธอเป็นคนฉลาด แต่ครูไม่เห็นด้วยกับการที่เธอเอาของเพื่อนไปโดยไม่บอก” (ใช้ I-message ร่วมด้วย)

“ครูเห็นแล้วว่าเธอมีความตั้งใจมาก แต่งานนี้เป็นงานกลุ่ม ที่ครูอยากให้ช่วยกันทำทุกคนนะจ๊ะ”

15. คำหน้าที่พฤติกรรม มากกว่า ตัวบุคคล

ถ้าครูจะตำหนินักศึกษา ต้องระวังการต่อต้านไม่ยอมรับ ซึ่งเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติตามกลไกทางจิตใจที่ปกป้องตนเอง เมื่อเริ่มต้นไม่ยอมรับ จะไม่สนใจฟัง ไม่เชื่อ ไม่ยอมรับสิ่งที่ครูบอก(แม้ว่าเรื่องที่พูดต่อมาเป็นเรื่องจริง)

วิธีการที่ทำให้นักศึกษายอมรับ และไม่เสียความรู้สึกด้านดีของตนเอง สามารถทำได้ด้วยการเปลี่ยนการตำหนิที่ตัวนักศึกษา เป็นการตำหนิที่พฤติกรรมนั้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“เธอนี้แย่มาก ขี้เกียจจ้งเลยถึงมาสาย” เปลี่ยนเป็น “ การมาโรงเรียนสาย เป็นสิ่งที่ไม่ดี”

“เธอนี้โง่มากนะ ที่ทำเช่นนั้น” เปลี่ยนเป็น “ การทำเช่นนั้น ไม่ฉลาดเลย”

“เธอนี้เป็นคนเอาเปรียบเพื่อนนะ” เปลี่ยนเป็น “ครูไม่ชอบการไม่ช่วยเหลืองานกลุ่ม งานนี้ทุกคนต้องช่วยกัน “

ไม่ควรใช้คำพูดทำนองว่า เป็นนิสัยไม่ดี หรือสันดานไม่ดี เพราะจะทำให้นักศึกษาต่อต้าน

การดำเนินไปถึงพ่อแม่ เช่น “อย่างนี้พ่อแม่ไม่เคยสอน ไซ้ใหม่” สร้างความรู้สึกต่อต้านอย่างแรง เป็นอันตรายต่อการสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์

16. การกระตุ้นให้คิดด้วยตนเอง

ในการฝึกให้นักศึกษาแก้ปัญหา นั้น ควรฝึกให้นักศึกษาคิดเองก่อนเสมอ เมื่อนักศึกษาคิดไม่ออกหรือไม่รอบคอบ ครูอาจช่วยชี้แนะในตอนท้าย เช่น

“เธอคิดว่าปัญหาอยู่ที่ไหน” (ให้คิดสรุปหาสาเหตุของปัญหา)

“แล้วเธอจะทำอย่างไรต่อไป” (ให้คิดหาทางออก)

“ทางออกแบบอื่นละ มีวิธีการอื่นหรือไม่” (ให้หาทางเลือกอื่นๆ ความเป็นไปได้อื่นๆ)

“ทำแบบนี้ แล้วคาดว่าจะเป็นอย่างไร” (ให้คิดถึงผลที่ตามมา)

“เป็นไปได้ไหม ถ้าจะทำแบบนี้...(แนะนำ)...เธอคิดอย่างไรบ้าง”

17. การประคับประคองอารมณ์ (Emotional Support)

จิตใจ อารมณ์ของนักศึกษาจะดีขึ้น เมื่อเกิดสิ่งต่อไปนี้

ความหวังด้านบวก (hope) เช่น

“การพูดคุยกันในวันนี้ น่าจะช่วยให้คุณเข้าใจมากขึ้น”

การได้ระบายความรู้สึก (ventilation)

“การร้องไห้ ได้ระบายความทุกข์ใจ ก็ช่วยให้ใจสบายขึ้น”

“ครูอยากให้เราเล่าเรื่องที่ไม่สบายใจ อาจทำให้เราเข้าใจเหตุการณ์ดีขึ้น”

การชมเชย (positive reinforcing)

“ครูคิดว่าเป็นการดีมาก ที่...อยากเข้าใจตัวเอง .....อยากแก้ไขเปลี่ยนแปลง”

“ดีนะที่....มีความสนใจในเรื่องการเรียน”

ความหวังในการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น

“จากข้อมูลที่เราได้ทั้งหมด ครูคิดว่า อาการต่างๆเกิดจากอารมณ์ซึมเศร้า อาการนี้พบได้บ่อย และเป็นสาเหตุของปัญหาต่างๆ แต่สามารถรักษาได้”

“ครูคิดว่า การตรวจทดสอบบางอย่างอาจจะช่วยให้เข้าใจสาเหตุของปัญหามากขึ้น จะแนะนำว่าน่าจะ....”

18. การสรุปและยุติการสนทนา (Termination)

การยุติการสื่อสารในตอนท้าย ควรสรุปสิ่งที่ได้คุยกัน และวางแผนต่อไปว่าจะทำอะไร ตอบคำถามที่นักศึกษาอาจจะ มี กำหนดการนัดหมายสนทนาครั้งต่อไป การยุติการสนทนาได้ดีจะช่วยให้วัยรุ่นร่วมมือมาติดตามการให้คำปรึกษา และให้ร่วมมือในการให้ข้อมูลเพิ่มเติมหรือ ร่วมมือในการพบครั้งต่อไป

“คุยกันมานานแล้ว ไม่ทราบว่า ...อยากจะถามอะไรครูบ้าง”

“ครูดีใจที่...ให้ความร่วมมือดีมาก ครูอยากจะพบเพื่อคุยเรื่องนี้อีก”

“สรุปแล้ววันนี้เราได้คุยอะไรกันบ้าง” (ให้นักศึกษาสรุป)

“ครูเข้าใจมากทีเดียว วันนี้สรุปว่า.....” (ครูเป็นผู้สรุป)

สรุป Coaching and Mentoring ใช้การสื่อสารเป็นหัวใจของการสร้างความสัมพันธ์ การเรียนรู้จากกัน การทำงานร่วมกัน ครูในโรงเรียนแพทย์ควรมีทักษะนี้ เพื่อถ่ายทอดความรู้ ทศนคติและค่านิยม เปลี่ยนพฤติกรรม ให้นักศึกษาพัฒนาเป็นแพทย์ที่ดีต่อไปในสังคม

เอกสารอ้างอิง

1. พนม เกตุมาน. สุขใจกับลูกวัยรุ่น. บริษัทแปลน พับลิชชิ่ง จำกัด, กรุงเทพฯ: 2535:
2. Angold A. Diagnostic interviews with parents and children. In: Rutter M, Taylor E, eds. Child and Adolescent Psychiatry. 4th ed. Bath : Blackwell Science, 2002:32-51.
3. Geldard D. Basic personal counselling: a training manual for counsellors. 3rd ed. Sydney : Prentice Hall, 1998:39-168.
4. MacKinnon RA, Yudofsky SC. In: The psychiatric evaluation in clinical practice. Philadelphia : J.B.Lippincott Company, 1986:35-84.

Feedback with I-Message

ผศ นพ พนม เกตุมาน ภาควิชาจิตเวชศาสตร์
คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

“ชมบนหลังคา ดำในห้องใต้ถุน”

การ feedback เป็นทักษะสังคมที่สำคัญ เมื่อนักศึกษาทำไม่ได้ ไม่ถูก ไม่เหมาะสม แล้วไม่มีใครช่วยเตือน สอน บอกให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เขาจะเรียนรู้ว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องหรือยอมรับได้ เมื่อไม่มีการแก้ไขพฤติกรรมนั้นจะติดเป็นนิสัยไม่ดี และกลายเป็นบุคลิกภาพไม่ดี พฤติกรรมดีก็เช่นเดียวกัน เมื่อใครทำดีแล้วไม่มีใครชื่นชม พฤติกรรมดีนั้นขาดการส่งเสริม ไม่นานก็จะหายไป

ในทางตรงกันข้าม บางคนใช้ feedback ด้วยวิธีการไม่เหมาะสม เช่น ดู ต่ำ ว่ากล่าว ด้วยความรุนแรง หรือคุกคาม ทำให้อับอาย หรือ ทำให้เสียความมั่นใจตนเอง ก็ไม่ได้ผลระยะยาว แต่ทำให้เกิดปัญหาตามมา เช่น ความไม่พอใจ ความโกรธ ดื้อดึงต่อต้าน และเสียความสัมพันธ์ต่อกัน

การ feedback จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนานักศึกษาแพทย์ให้เป็นแพทย์ที่ดีและเป็นคนที่ดี

คำจำกัดความ

Feedback (การป้อนข้อมูลย้อนกลับ) คือ การสื่อสารให้ข้อมูลแก่ผู้อื่น เพื่อให้เกิดผลในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

ประเภทของ feedback

1. Positive feedback การป้อนข้อมูลเพื่อให้เกิดผลของพฤติกรรมนั้นมากขึ้น หรือยังคงอยู่โดยไม่ลดลง มีที่ใช้ในพฤติกรรมด้านบวก
2. Negative feedback การป้อนข้อมูลเพื่อให้เกิดผลของพฤติกรรมนั้น ลดลง หรือหายไป ใช้ในพฤติกรรมด้านลบ

การใช้ Feedback ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมคน

การ feedback ในพฤติกรรมคน คำนึงถึงจิตใจอารมณ์ความคิดของคน ซึ่งมีความแตกต่างกันมาก ตามบุคลิกภาพของคน การ feedback โดยใช้หลักการให้คำปรึกษา (counseling) เน้นการแก้ไขเปลี่ยนแปลง ตามทฤษฎี Client Centered Theory ของ Carl Roger ที่เชื่อในศักยภาพของมนุษย์ พฤติกรรม สามารถเรียนรู้เปลี่ยนแปลงแก้ไข และพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น เมื่อจิตใจอารมณ์สงบ

เทคนิคการ feedback ใช้แนวทางการให้คำปรึกษา (counseling) โดยมุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โดยใช้พื้นฐานความสัมพันธ์ที่ดี ระหว่างผู้ให้ feedback และผู้รับ feedback และใช้หลักการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามทฤษฎี cognitive-behavior theory ที่ใช้การเสริมแรงทางบวก positive reinforcement ในการสร้างแรงจูงใจให้อยากมีพฤติกรรม การมีส่วนร่วมในการคิด และแก้ไขปัญหาด้วยตัวเอง

ความเชื่อที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับการป้อนข้อมูลย้อนกลับ (Common myths about feedback)

1. ทำดีไม่ต้องชม การชมทำให้เหลิง
2. คนทำไม่ดี ต้องตำหนิให้อายจะได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
3. ความกลัวทำให้ไม่กล้าทำผิด จึงต้องเตือนแบบแรงๆ ชมขู่ แสดงอำนาจเหนือกว่า เพื่อให้เกรงกลัวจะไม่กล้าทำผิด

ความเชื่อเหล่านี้ ทำให้ไม่เกิดการ feedback ในเวลาและสถานการณ์ที่เหมาะสม เช่น

- ไม่ได้ชมคนทำดี
- คนทำผิดไม่ถูกเตือนทันทีหลังเหตุการณ์
- เตือนอย่างรุนแรงจนเกิดความกลัวและอับอาย

หลักการ

การ feedback มีหลักการสำคัญดังนี้

1. มีข้อตกลงในการ feedback ตรวจสอบให้แน่ใจด้วยกันทั้งสองฝ่าย ว่าการ feedback เป็นสิ่งที่ได้รับรู้ รับทราบ ยอมรับ
2. พื้นฐานความสัมพันธ์ที่ดี ช่วยให้เกิดการยอมรับ และคล้อยตาม ในทางตรงกันข้ามถ้าความสัมพันธ์เดิมไม่ดี ไม่พอใจกัน ไม่ยอมรับกัน จะเกิดการโต้เถียงในใจ ไม่ยอมรับ และไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ไม่ควรให้ feedback แก่ใครที่ไม่มีความสัมพันธ์มาก่อน หรือความสัมพันธ์เดิมไม่ดี
3. ใช้ข้อมูลที่เกิดขึ้นเป็นหลัก first-hand information ผู้ที่เห็นเหตุการณ์ อยู่ในเหตุการณ์จะ feedback ได้ดีกว่าให้ผู้อื่นทำให้
4. เวลาที่เหมาะสม ควรให้ feedback ทันทีหรือไม่นานหลังเหตุการณ์ โดยเฉพาะในเด็กหรือวัยรุ่น
5. สถานการณ์ เวลาเหมาะสม อารมณ์สงบ หรือให้เวลาให้สงบสติอารมณ์ ถ้าเริ่มต้นแล้วยังมีอารมณ์อยู่ให้หยุดก่อน พัก หรือนัดเวลาหรือวันใหม่
6. สร้างบรรยากาศที่พร้อม เป็นส่วนตัว หลีกเลี่ยงการประจาน ประณามต่อหน้าผู้อื่น
7. ให้ feedback ด้วยความสงบ ไม่แสดงอารมณ์ ไม่สร้างความรู้สึกกดดัน
8. ควรมีทั้ง positive feedback และ negative feedback
9. ไม่ทำให้ผู้รับเกิดความอาย ความโกรธ แต่ให้เกิดการยอมรับ สำนึกผิด และตั้งใจให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
10. ให้ feedback ตรงตัวผู้รับ ไม่ควรฝากคนอื่นไป หรือพูดลอยๆ ไม่ชัดเจน ยกเว้นกรณีที่ต้องการ feedback เป็นกลุ่มที่ไม่ต้องการระบุชื่อ เพื่อไม่ให้เกิดความอับอาย
11. ในการเตือน พยายามสร้างความรู้สึกที่ดี มีคุณค่าในตนเอง และไม่ทำลายมันด้วยการเตือน
12. ผู้เตือนคาดหวังด้านบวก และสร้างกำลังใจให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

ขั้นตอนและเทคนิค

1. เกริ่นนำ ด้วย small talks เช่น ทำอะไรอยู่ สบายดีหรือไม่ ครอบครัวเป็นอย่างไร เพื่อนๆ ดีไหม เดินทางมาอย่างไร
2. ในกรณีที่ไม่รู้จักกัน แนะนำตัวเองและบทบาทหน้าที่
3. ตรวจสอบการรับรู้ การรู้ตัวเองว่าทราบหรือไม่ว่าจะคุยกันเรื่องอะไร ใครไปเชิญมา ได้รับแจ้งว่าจะมาพบเรื่องอะไร
4. ถ้าผู้ถูก feedback ยังไม่รู้ตัวว่าทำผิด ให้หาข้อดีของผู้นั้นและชมข้อดีก่อนสั้นๆ ก่อนเข้าสู่ข้อต่อไปอย่างรวดเร็ว
5. แจ้งวัตถุประสงค์ วันนี้จะคุยด้วยเรื่องพฤติกรรมที่เป็นปัญหานั้น แจ้งบทบาท หน้าที่ของตนเองในการคุยกันครั้งนี้
6. เปิดโอกาสให้ feedback ตนเอง คิดอย่างไร จะแก้ไขอย่างไร ถ้ารู้ตัว สำนึกผิดหรือขอโทษต่อเรื่องที่เกิดขึ้น ให้ข้ามขั้นตอนไปยังข้อสุดท้าย
7. ให้ feedback อย่างกระชับ ตรงประเด็น เล่าเหตุการณ์ให้ฟัง ให้ชัดเจน ไม่เปิดโอกาสให้แก้ตัวในขั้นตอนนี้
8. บอกความรู้สึกและความคิดของผู้ feedback สั้นๆ ต่อพฤติกรรมนั้น ไม่ใช่ต่อผู้ถูก feedback
9. ชี้ให้เห็นข้อเสีย หรือผลที่ตามมาจากพฤติกรรมหรือเหตุการณ์นั้น
10. ขอความคิดเห็นของผู้ถูก feedback คิดอย่างไรต่อเรื่องนี้ ข้อเสียหรือผลที่ตามมาจากพฤติกรรมหรือเหตุการณ์นั้น
11. ถ้ายังไม่ยอมรับ เริ่มแก้ตัว ให้กลับไปคิดทบทวนใหม่ และนัดพบมาคุยกันใหม่
12. ชมเมื่อมีการยอมรับ สำนึกผิด หรือคิดหาทางแก้ไขเปลี่ยนแปลง
13. ชวนคิดหาทางแก้ไข ทางเลือก ความเป็นไปได้ ชมทางเลือกที่คิดเอง กำหนดการเปลี่ยนแปลง
14. จบด้วยบอกความคาดหวังด้านบวกต่อผู้ถูก feedback เช่น คิดว่าน่าจะได้ ทำได้ คาดว่า จะเห็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านบวกในเร็ววัน หวังว่าจะป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นอีก

การใช้ I-message แทนที่ You-message

ตัวอย่างประโยค You -message

- “น้องนี้แย่มาก”
- “ทำไมน้องทำแบบนี้ พ่อแม่ให้น้องมาเรียนนะ”
- “น้องทำไมไม่คิดก่อนทำ”
- “คุณใช้อะไรคิด”
- “น้องทำแบบนี้คิดว่าพ่อแม่จะคิดอย่างไร”
- “น้องไม่น่าเกิดมาเลย ไปเกิดใหม่ดีกว่ามัง”

ผลเสียของ You -message

ความรู้สึกเสีย self (self-esteem) คนอื่นมองเราไม่ดี เราคงเป็นคนไม่ดี มองตนเองไม่ดี เราคงทำอะไรไม่ได้ดี เขาคงไม่ไว้วางใจเรา พฤติกรรมที่ตามมา คือ กลัว โกรธ เศร้า ไม่ยอมรับ เปื่อ ไม่อยากฟัง หุนหันพลม คือ แกล้งทำผิด

ตัวอย่าง I-message

- พี่ไม่สบายใจที่เห็นน้องมาสาย
- พี่เป็นห่วงผลการเรียนของน้อง
- พี่อยากทราบว่าเกิดอะไรขึ้น
- พี่อยากให้น้องคิดทบทวนเรื่องนี้
ประโยคขึ้นต้นด้วย I (ฉัน)

ใครเป็นผู้ feedback

หน้าที่ในการ feedback ควรมีการกำหนดอย่างชัดเจน มีการตกลงกันก่อนตั้งแต่แรก ที่ จะยอมรับการ feedback ได้แก่

- เจ้านายกับลูกน้อง
- รุ่นพี่กับรุ่นน้อง ในการอบรมน้องใหม่ อยู่ในหัวข้อนี้
- เพื่อนกับเพื่อน

การ feedback อาจมีการตกลงกันก่อนได้ว่า เป็นการ feedback ทางเดียว หรือ สอง ทางผู้ที่ทำหน้าที่ feedback โดยชอบธรรม ต้องกำหนดหรือมอบหมายให้ทำ ได้แก่

1. พ่อแม่ผู้ปกครอง ที่มีต่อเด็กในบ้าน

I-You Message

ผศ. นพ. พนม เกตุมาน

ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

วัตถุประสงค์ ฝึกทักษะในการสื่อสารทางบวก เพื่อจูงใจให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โดยใช้ I-Message

คำจำกัดความการสื่อสาร

การถ่ายทอดสาร(ข้อมูล ความรู้ ความคิด ความรู้สึก) เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม(ความรู้สึก ความคิด ทศนคติ แรงจูงใจ การกระทำ)

วัตถุประสงค์ของสื่อสาร เพื่อให้ผู้รับสาร

1. ได้รับความรู้-เข้าใจ
2. เกิดความรู้สึก ความคิด ทศนคติ
3. เกิดแรงจูงใจ
4. เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เกิดขึ้นได้ง่าย เมื่อผู้รับสารมี

1. ความรู้สึก ดีต่อตนเอง และต่อผู้สื่อสาร
2. แรงจูงใจ อยากทำ

สังเกตความรู้สึกในประโยคต่อไปนี้

- ไปไหนมา ทำไมถึงเพิ่งมาถึง
- ทำไมเธอแต่งตัวแบบนี้
- เธอไม่น่าทำอย่างนี้เลย
- เธอไม่ได้เข้าเรียน รู้ัยว่าจะสอบไม่ได้

ข้อสังเกต จากประโยคสื่อสารเหล่านั้น มีจุดอ่อนในการสื่อสาร คือ

1. บางประโยคเป็นคำถาม ไม่รู้ว่าต้องการคำตอบหรือไม่ หรือแค่บ่นๆ เหน็บแนม
2. ไม่ชัดเจนว่าต้องการอย่างไร
3. คำว่า “ทำไม...” สร้างความรู้สึกด้านลบ ทำให้รู้สึกผิด รู้สึกไม่ดีต่อตนเอง

4. จูโจม คาคคั่น สั้งสอนตำหนิ ช่มชู้
5. ทำให้อู้ฟังเกิดควมอึดอัด อาย โกรธ กลัว กังวล เครียด
6. ชวนให้อเกิดพฤติกรรมด้านลบ เช่น หลบเลียง ต้อต้อน ไม่ร่วมมือ ไม่เกิดแรงจูงใจ

ลักษณะร่วมของประโยคเหล่านี้

1. ขึ้นต้นด้วย “คุณ” เป็นลักษณะ You-message
2. ตำหนิ วิพากษัวิจารณ์
3. ใช้อำนาจ

ผลที่ตามมา

1. แก้วต้ว เถียง (ทั้งเปิดเผย และในใจ) ไม่ยอมรับ
2. หลบเลียงหนี ไม่แก้ตรงปัญหา
3. ไม่ร่วมมือ
4. ต้อต้อน
5. เสียควมสัมพันธ์
6. ไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

ลองสังเกต เมื่อเปลี่ยนประโยคตัวอย่างข้างต้น

ประโยคเดิม	ประโยคใหม่
ไปไหนมา ทำไมถึงเพิ่งมาถึง	<ul style="list-style-type: none"> ● พี่อยากให้อเธอเข้าเรียนตรงเวลา ● พี่จะต้อใจมากที่นักศึกษามาตรงเวลา ● พี่อยากรู้สาเหตุที่เธอมาสาย ● พี่เป็นห่วงที่เธอเข้าห้องเรียนไม่ทัน
ทำไมเธอแต่งกายอย่างนี้	<ul style="list-style-type: none"> ● พี่ต้อการให้อเธอแต่งกายให้อถูกระเบียบ
เธอไม่น่าทำอย่างนี้	<ul style="list-style-type: none"> ● พี่ไม่อยากให้อเธอทำอย่างนี้ ● พี่เกรงว่าจะเกิดผลเสียจากการกระทำเช่นนั้น
เธอไม่ได้เข้าเรียน รู้มั๊ยว่าจะสอบไม่ได้	<ul style="list-style-type: none"> ● พี่เป็นห่วงว่าเธอจะสอบไม่ได้ ถ้าขาดเรียน

ข้อสังเกตการเปลี่ยนแปลง

1. You เปลี่ยนเป็น I
2. เปลี่ยนจากการวิจารณ์ เป็นการบอกความคิด ความรู้สึก ความต้องการและความคาดหวังของผู้สื่อสาร
3. เปลี่ยนจากการแสดงอำนาจเหนือกว่า มาเป็นมิตร
4. อารมณ์ด้านลบ (โกรธ) เปลี่ยนเป็น อารมณ์ด้านบวก (เห็นใจ)
5. ผู้ฟังอยากเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

การบอกความรู้สึกหรืออารมณ์ตนเอง ช่วยให้เกิดความรู้สึกร่วม เกิดความเข้าใจ และความสัมพันธ์ที่ดี แต่ควรทำด้วยความสงบ

“เปิดเผยอารมณ์ มิใช่เปิดเผยด้วยอารมณ์”

ปัญหาของอารมณ์ด้านลบ

1. เกิดความรู้สึกโกรธ กลัว
2. ลดแรงจูงใจ ไม่อยากคิด ไม่อยากเปิดเผย
3. ไม่กล้าแสดงออก ปิดบัง หลบเลี่ยง
4. ปิดช่องการสื่อสาร
5. เสียความสัมพันธ์

การตรวจสอบเนื้อหา ผู้สื่อสารตรวจสอบว่าได้สื่อสารสิ่งต่อไปนี้ **ทางด้านบวก**

1. บอกความคิด : คิดดี ต่อผู้ฟัง
2. บอกความรู้สึก : แสดงความรู้สึกดี สงบ
3. บอกความต้องการ ของผู้สื่อสาร
4. แสดงความคาดหวัง ด้านดีต่อผู้ฟัง

	ความคิด	ความรู้สึก	ความ ต้องการ	ความ คาดหวัง
พี่อยากให้เราเข้าเรียนตรงเวลา		/	/	/
พี่จะดีใจมากเมื่อนักเรียนมาตรงเวลา		/	/	/
พี่อยากรู้สาเหตุที่เธอมาสาย	/		/	
พี่เป็นห่วงที่เราเข้าห้องเรียนไม่ทัน		/	/	/
พี่ต้องการให้เราตัดผมให้ถูกระเบียบ				
พี่ไม่อยากให้เราทำอย่างนี้				
พี่เกรงว่าจะเกิดผลเสียจากการกระทำเช่นนั้น				
พี่เป็นห่วงว่าเราจะสอบไม่ได้ ถ้าขาดเรียน				
พี่สังเกตว่าผลงานของเธอทั้งคู่เหมือนกัน				
พี่อยากให้นักเรียนทุกคนฝึกทำด้วยตนเอง				
พี่อยากให้เราเรียนจบ				
พี่เชื่อว่าเราจะพัฒนาขึ้นอีก				
พี่กังวลว่าเราจะเรียนไม่จบ				
พี่อยากให้เราพูด แสดงความคิดเห็น				
พี่ชอบที่นักเรียนกล้าแสดงออก				
พี่อยากให้เราทำตัวให้ดีขึ้น				
พี่อยากให้เราทำให้ถูกต้อง				
พี่อยากให้เราห้ามใจตัวเอง ไม่ทำผิดอีก				
พี่เชื่อว่าเราจะแก้ไขได้				

แบบฝึกหัด

เปลี่ยนประโยค You-Message ต่อไปนี้ให้เป็น I-Message

You-Message	I-Message
1. เธอย่ำมาอ้างโน่นอ้างนี่ คนอื่นยังทำได้	
2. ทำไมไม่เขียนรายงาน	
3. เรียนแบบนี้ไม่มีทางจบหรอก	
4. ไม่ได้ส่งงานตามกำหนด ไม่ตรวจให้หรอก	
5. ไม่เข้าใจทำไมไม่ถาม ไปทำเองแล้วผิดๆพลาดๆ	
6. ทำไมเธอทำอย่างนี้อีกแล้ว	
7. แต่งตัวแบบนี้ เธอคิดว่าเหมาะสม	
8. เธอแน่จริง รับปากว่าจะทำแล้วไม่ทำ ไม่รับผิดชอบเลย	
9. ทำอย่างนี้ครวหน้าไม่ต้องมาหาพี่นะ	
10. ไปทำอะไรมาถึงสายป่านนี้	

แบบฝึกหัด 2 ช่วยหาประโยค You-Message ที่เคยพบ แล้วเปลี่ยนให้เป็น I-Message

You-Message	I-Message

ประโยคส่งท้าย หลังจากใช้ I-message ผู้สื่อสารใช้ประโยคส่งท้าย แสดงความคาดหวังบวก และให้กำลังใจ เพื่อเพิ่มแรงจูงใจ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- พี่เชื่อว่าเธอทำได้
- พี่เป็นกำลังใจให้นะ
- พี่จะคอยดูความพยายามของเธอ
- พี่เห็นความพยายามที่ผ่านมาของเธอแล้ว ชื่นใจจริงๆ
- พี่ดีใจด้วยกับความตั้งใจของเธอ
- พี่ยินดีด้วยการเรียนของเธอที่ผ่านมา
- พี่ขอชมที่เธอมีความพยายาม
- เธอมีความพยายามดีมาก ทำต่อไปอีกนะ
- พี่เชื่อในสิ่งดีๆในตัวเธอ
- พี่เชื่อมั่นในวิจรรณญาณของเธอ
- พี่หวังว่าเธอจะไตร่ตรองเรื่องนี้อีกครั้ง
- พี่ยินดีที่จะคุยกับเธออีกครั้ง
- พี่คาดว่าเธอจะกลับไปคิดทบทวน

สรุป

การสื่อสารทางบวกด้วยการใช้ I-Message แทนที่ You-Message จะช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ทักษะคิดทางบวก และแรงจูงใจที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้ดีขึ้น ผู้สื่อสารควรพยายามฝึกตนเองให้สังเกตการสื่อสารของตนเอง และเปลี่ยนวิธีสื่อสารให้เป็นทางด้านบวกอย่างสม่ำเสมอ การสื่อสารแบบนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้กับคนทุกระดับ

ผศ. นพ. พนม เกตุมาน

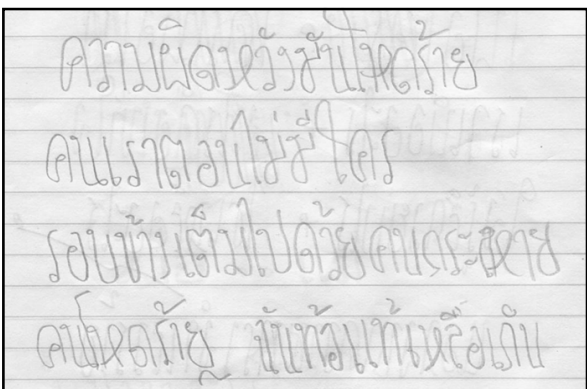
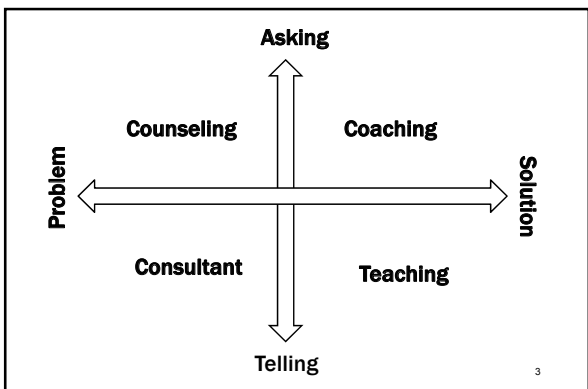

8 August 2017

หัวข้อ : เมื่อนักศึกษามีปัญหา

Coaching in Action

- Feedback
- Counseling
- Coaching
- Mentoring

โรคซึมเศร้า

อาการที่นำมา

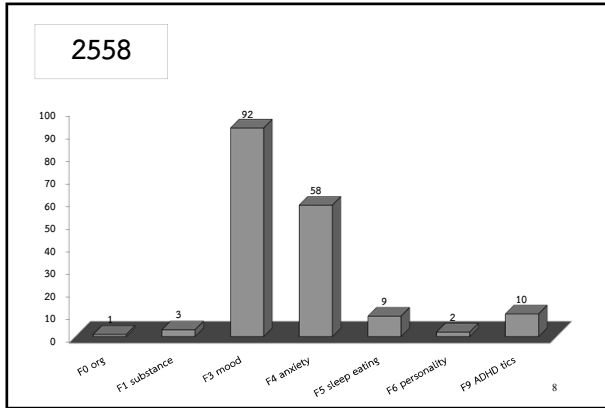
1. กังวล กลัว
2. พฤติกรรมเปลี่ยนไปจากเดิม
3. หลบเลี่ยง ซอลลาออก
4. เบื่อชีวิต
5. ฆ่าตัวตาย

โรคซึมเศร้า

1. อารมณ์เศร้า ไม่มีความสุข เบื่อหน่าย ท้อแท้
2. หดความสนใจ
3. เบื่ออาหาร
4. นอนไม่หลับ
5. ความคิดและการเคลื่อนไหวช้า
6. เหนื่อยหน่าย อ่อนเพลีย เบื่อชีวิต
7. สมาธิความจำไม่ดี
8. คิดว่าตัวเองไร้ค่า ผิด เป็นภาระผู้อื่น
9. คิดอยากตาย

โรคทางจิตเวช นศพ ศิริราช 26 ปี

โรคทางจิตเวช (axis I diagnosis)	จำนวน	อัตราการเกิดต่อพันคนต่อปี
1. Adjustment disorders	107	3.4
2. Depressive episode	69	2.2
3. Dysthymia	10	0.3
4. Schizophrenia	9	0.3
4. Bipolar affective disorder	9	0.3
4. Obsessive-compulsive disorder	9	0.3
5. Psychological and behavioral factors associated with disorder or disease classified elsewhere	7	0.2
6. Unspecified nonorganic psychosis	5	0.16
7. Generalized anxiety disorder	5	0.16
8. Others	28	0.9
รวม	258	8.4

ปัญหาบุคลิกภาพ

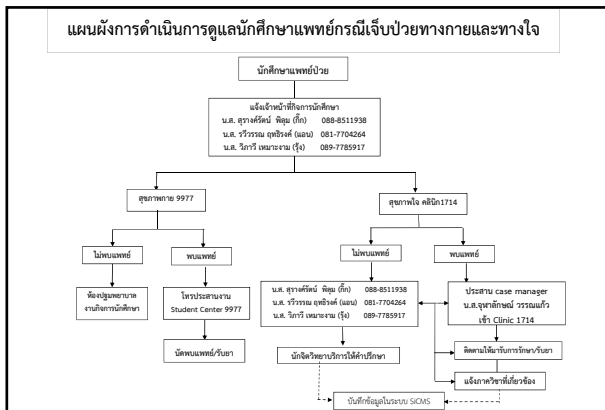
ประเภทของปัญหาบุคลิกภาพ	จำนวน trait	จำนวน disorder	อัตราการเกิดต่อพันคนต่อปี
1. Other specific personality	69	18	2.8
2. Anxious (avoidant) personality	16	16	1
3. Anankastic personality	18	8	0.8
4. Mixed and other personalities	-	13	0.4
4. Dissocial personality	10	3	0.4
6. Paranoid personality	2	2	0.1
6. Dependent personality	3	-	0.1
Others	4	4	0.3
รวม	122	64	6.1

นักศึกษาแพทย์ที่ไม่สำเร็จการศึกษา 25 คน

โรคทางจิตเวช	จำนวน (ร้อยละ*)
โรคซึมเศร้า (depressive episode)	8(32)
โรคจิตเภท (schizophrenia)	6(24)
โรคทางจิตเวชเนื่องจากการปรับตัว (adjustment disorder)	2(8)
โรคจิตที่ไม่มีสาเหตุทางร่างกาย (other nonorganic psychotic disorders, unspecified nonorganic psychosis)	2(8)
โรควิตกกังวล (generalized anxiety disorder)	2(8)
โรคซึมเศร้าเรื้อรัง (dysthymia)	1(4)
โรคย้ำคิดย้ำทำ (obsessive-compulsive disorder)	1(4)
โรคจิตเวชที่สืบสาเหตุจากความผิดปกติของสมอง (other organic brain disorders)	1(4)
โรคจิตอารมณ์แปรปรวน (schizoaffective disorder)	1(4)
โรคจิตเวชที่ไม่สามารถระบุชนิดได้ (mental disorder not otherwise specified)	1(4)
โรคจิตเวชอื่นๆ (other psychiatric disorders)	0
รวม	25 (100)

โรคใตบ้าง

โรคทางจิตเวช	จำนวนผู้ป่วย	ไม่สำเร็จการศึกษา	ร้อยละ
โรคจิตเภท (schizophrenia)	9	6	66.7
โรควิตกกังวล (generalized anxiety disorder)	5	2	40
โรคจิตที่ไม่มีสาเหตุทางร่างกาย (other nonorganic psychotic disorders, unspecified nonorganic psychosis)	7	2	28.6
โรคซึมเศร้า (depressive episode)	69	8	11.6
โรคย้ำคิดย้ำทำ (obsessive-compulsive disorder)	9	1	11
โรคซึมเศร้าเรื้อรัง (dysthymia)	10	1	10
โรคทางจิตเวชเนื่องจากการปรับตัว (adjustment disorder)	107	2	1.9

อาจารย์ทำอะไร

1. รับฟัง
2. วินิจฉัย
3. ช่วยเหลือเบื้องต้น
4. ส่งต่อ

เทคนิคของอาจารย์ที่ปรึกษา

1. ระบาย
2. เข้าใจอาการ
3. มองบวก
4. เบนความคิด
5. ประเมินความพร้อม
6. ปรึกษา
7. ส่งต่อ

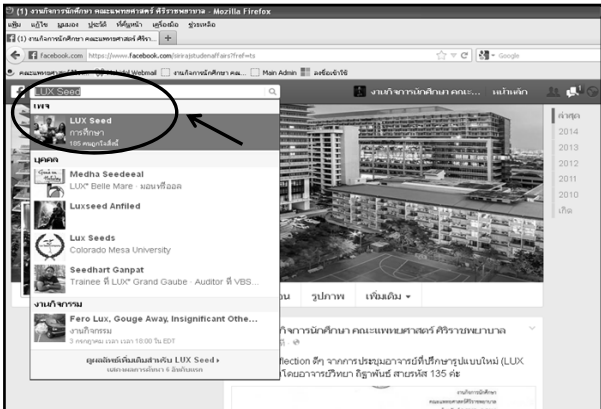

การส่งต่อพบจิตแพทย์

1. ให้ความรู้เบื้องต้น
2. จูงใจให้เห็นประโยชน์
3. ไม่มีอันตราย เน้นการเก็บความลับ
4. อาจารย์ยังคงดูแลต่อไปร่วมกับจิตแพทย์

ช่องทางติดตามข่าวสาร อาจารย์ที่ปรึกษา

8 August 2017

หัวข้อ : สรุปรายการสัมมนา

Reflection

กษณา รักษมณี, M.D., MHPE

Reflection เป็นกระบวนการที่ได้รับความสนใจมากขึ้นเรื่อยๆ ในทางแพทยศาสตรศึกษา เพราะนอกจากจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้แล้ว ยังช่วยกระตุ้นและส่งเสริมพฤติกรรมที่ช่วยสร้างนิสัยการเรียนรู้ระยะยาวและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องในวิชาชีพแพทย์ ซึ่งจะช่วยเพิ่มคุณภาพของบัณฑิตในหลักสูตร และเพิ่มคุณภาพในการดูแลรักษาผู้ป่วยของวงการแพทย์โดยรวมอีกด้วย

ความหมายและประโยชน์ของ reflection

มีผู้ให้นิยามความหมายของ reflection ไว้อย่างหลากหลาย ซึ่งในที่นี้จะหยิบยกมาเพียงความหมายเดียว ที่ผู้เขียนมีความเห็นว่าเหมาะสมที่จะนำไปใช้ เนื่องจากเข้าใจง่ายและนำไปใช้ในทางปฏิบัติได้ง่าย คือนิยามโดย Sandars (2009) ว่า reflection นั้นคือกระบวนการที่ผู้เรียนได้ใช้ทักษะเพื่อทำความเข้าใจกับความคิดของตนเอง ทบทวนไตร่ตรองถึงประสบการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ เพื่อสะท้อนให้เข้าใจว่าประสบการณ์หรือการกระทำนั้นมีความหมายอย่างไร มีผลกระทบใดต่อตนเองและผู้อื่นเพียงไหน และเพื่อทบทวนสิ่งที่ทำได้ดีแล้ว และข้อควรพัฒนา หากจุดที่จะสามารถปรับปรุงได้ เพื่อที่เมื่อพบเหตุการณ์เดียวกันอีกครั้ง จะสามารถแสดงออกถึงการกระทำที่เหมาะสมมากขึ้นได้

Reflection สามารถทำก่อนเกิดเหตุการณ์ ขณะกำลังเกิดเหตุการณ์ หรือหลังจากเกิดเหตุการณ์ก็ได้ โดยในผู้ฝึกใหม่ การทำ reflection หลังเกิดเหตุการณ์นั้นจะฝึกฝนได้ง่ายที่สุด เมื่อชำนาญแล้วก็สามารถฝึกทำ reflection ในระหว่างเกิดเหตุการณ์ หรือแม้แต่ก่อนที่จะเกิดเหตุการณ์ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนที่จะพบกับสถานการณ์ใดๆ

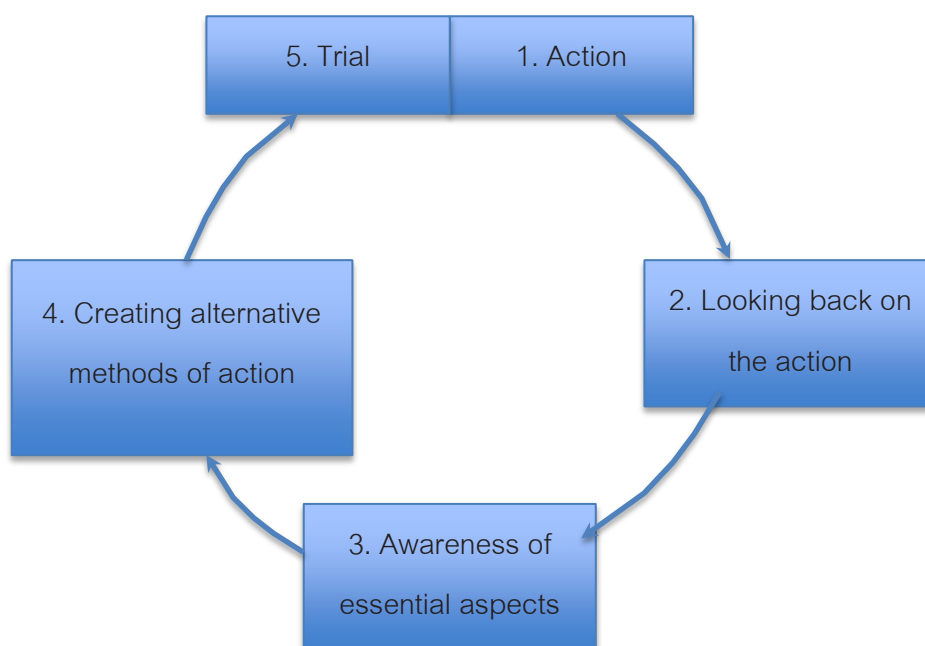
กระบวนการ reflection นั้นต้องใช้การประมวลผลจากหลายมิติทั้ง ความรู้ ทักษะ และทัศนคติ เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงความรู้ใหม่เพิ่มเติมไปจากความรู้เดิมที่มีอยู่ แบบมีความเกี่ยวพันต่อเนื่องกัน เมื่อทำเป็นวงจรจะสามารถพัฒนาความรู้หรือทักษะใดๆทางคลินิกได้ และเมื่อทำซ้ำๆจะนำไปสู่พฤติกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (Schön, 1987)

การทำ reflection ทำได้ทั้งแบบการคิด การพูด และการเขียน สำหรับผู้ฝึกหัดใหม่ต้องใช้เวลาในการไตร่ตรอง อาจเริ่มที่แบบเขียน เมื่อทำได้คล่องแคล่วแล้ว สามารถพัฒนาเป็นแบบพูดและแบบคิดในใจได้ ซึ่ง reflection ทุกแบบมีประโยชน์หลากหลายในทางคลินิก สามารถใช้พัฒนาได้ทั้งทางด้านความรู้ ทักษะหัตถการ การคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล รวมไปถึงปรับแก้ทัศนคติที่ไม่ถูกต้องได้ด้วย

โครงสร้างของการทำ reflection อย่างเป็นระบบ

การทำ reflection นั้นหากทำอย่างเป็นระบบมีโครงสร้างจะฝึกฝนได้ง่าย และมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังแสดงในภาพที่ 1 ซึ่งเป็นวงจรที่เริ่มจาก เมื่อผู้เรียนได้ประสบกับเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง (action) เช่น นศพ.ชนพลใส่ท่อหายใจครั้ง

แรกๆแล้วผู้ป่วยพันทัก หากไม่มีการ reflection อาจไม่มีการเรียนรู้ เมื่อใส่ท่อหายใจครั้งต่อไปก็ยังคงทำผิดแบบเดิมอีกได้ แต่ถ้าธนพลได้มีการคิดทบทวนเหตุการณ์ (looking back on action) ว่าการใส่ท่อหายใจมีรายละเอียดของขั้นตอนอย่างไรบ้าง และมีขั้นตอนใดที่ทำได้ดีแล้วและขั้นตอนใดที่ยังทำได้ไม่ถูกต้อง และจะทำวิธีอื่นหรือทำให้ดีขึ้นได้อย่างไร (awareness of essential aspects) จากนั้นวางแผนเพื่อหาวิธีทำสำหรับขั้นตอนต่างๆหากต้องไปใส่ท่อหายใจในครั้งต่อไป (creating alternative methods of action) และเมื่อต้องใส่ท่อหายใจครั้งต่อไป ก็สามารถทดลองใช้วิธีใหม่ที่ผ่านการคิดไตร่ตรองอย่างเป็นระบบมาแล้ว (trial) ซึ่งวงจรการเรียนรู้ก็จะเริ่มใหม่อีกครั้งหนึ่ง ว่าเปลี่ยนวิธีแล้วผลลัพธ์เป็นอย่างไร วงจรนี้เรียกว่า ALACT model of reflection (Korthagen & Vasalos, 2005) ซึ่งย่อมาจากอักษรตัวแรกของแต่ละขั้นตอนนั่นเอง

ภาพที่ 1 ALACT model of reflection

บทบาทของอาจารย์ในการ reflection

การทำ reflection ลักษณะนี้ อาจเกิดขึ้นเองโดยผู้เรียนคิดเองเพียงลำพัง แต่ในมือใหม่แล้ว การมีอาจารย์คอยชี้แนะ จะช่วยให้การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Mann, Gordon & MacLeod; 2009) โดยขั้นตอนเริ่มแรกก่อนจะทำ reflection คือหาพฤติกรรมหรือเหตุการณ์ที่เหมาะสมต่อการทำ reflection นั้น ซึ่งอาจเกิดจากผู้เรียนคิดได้เอง อาจารย์ชี้แนะให้คำ feedback หรือเกิดเหตุการณ์รุนแรงที่ส่งผลกระทบรุนแรงเช่น ผู้ป่วยได้รับอันตรายร้ายแรงจากการกระทำใดๆ จากนั้นเมื่อเริ่มต้นวงจร ALACT model อาจารย์สามารถส่งเสริมให้ reflection มีประสิทธิภาพสูงสุดดังนี้

ขั้นตอน	บทบาทของอาจารย์
1. Action	ช่วยชี้แนะเหตุการณ์ที่เป็นปัญหาหรือควรพัฒนา
2. Looking back on the action	แสดงความเข้าใจ เห็นใจ อย่างจริงใจ และช่วยให้ผู้เรียน อธิบายเรื่องราวอย่างชัดเจนอย่างเป็นรูปธรรม
3. Awareness of essential aspects	ใช้ทักษะการตั้งคำถาม เชื่อมโยงเหตุการณ์กับสถานการณ์ อื่นๆที่มีบริบทคล้ายกัน
4. Creating alternative methods of action	ช่วยให้ผู้เรียนหาทางออกได้ด้วยตนเอง หรือชี้แนะทางออกที่เหมาะสม
5. Trial	ให้โอกาสผู้เรียนได้ทดลอง และช่วยเหลือในวงจรขั้นถัดไป

ตารางที่ 1 แสดงบทบาทของอาจารย์ใน ALACT model

ระดับของ reflection

การทำ reflection แบ่งได้เป็น 3 ระดับตามความลึกซึ้งและการนำไปใช้ประโยชน์ของ reflection ดังนี้

- ระดับพื้นผิว** เป็นการบรรยายสิ่งที่เกิดขึ้นโดยไม่ใส่มุมมองของตน ไม่มีการนำไปประยุกต์ใช้ ผู้ฝึกฝนขั้นเริ่มต้น อาจเริ่มที่ระดับนี้ เนื่องจากทำได้ง่าย และมีประโยชน์ได้ทบทวนเรียบเรียงเหตุการณ์ออกมาให้ชัดเจน
- ระดับกลาง** เป็นการบรรยายสิ่งที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งใส่ความคิดเห็นต่อเหตุการณ์ มีการบรรยายความคิด ความรู้สึก และหาจุดผิดพลาดที่เกิดขึ้น เป็นการเพิ่มรายละเอียดมากขึ้น แต่ยังไม่นำไปใช้ประโยชน์ได้ไม่มากนักเนื่องจากไม่มีการคิดต่อยอดไปจนถึงระดับนำไปใช้จริงในอนาคต
- ระดับลึกซึ้ง** เป็นการบรรยายสิ่งที่เกิดขึ้น ใส่ความคิดเห็น ความรู้สึก ข้อดี ข้อเสีย และคิดว่าหากย้อนกลับไปทำ ได้ใหม่จะทำเหมือนเดิมหรือไม่ อย่างไร หากเจอเหตุการณ์เดิมอีกครั้งจะมีแนวทางจัดการกับปัญหาอย่างไร และ หากเจอสถานการณ์ที่ใกล้เคียงจะนำไปประยุกต์ใช้อย่างไร การทำ reflection ระดับนี้มีประสิทธิภาพในการ เรียนรู้สูงที่สุด สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี แต่ในผู้ฝึกใหม่ทำได้ยากต้องอาศัยการฝึกฝน และการชี้แนะจากอาจารย์

Reflection ในการเรียนการสอนทางคลินิก

การเรียนการสอนในทางคลินิกนั้นมีโอกาสให้อาจารย์ได้ฝึกฝนทักษะการ reflection ให้กับผู้เรียนทั้งระดับก่อนปริญญา และระดับหลังปริญญาได้ตลอดเวลา และยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ในแต่ละช่วง โดยเฉพาะการเรียนการสอน ในสถานการณ์จริงในสิ่งแวดล้อมของโรงพยาบาลที่วุ่นวาย เช่นใช้หลังจากการตรวจผู้ป่วยนอก หลังการทำ bedside

teaching และ service round หลังจากการเข้าช่วยผ่าตัด หลังจากการสอน small group discussion หรือหลังจากชั้นเรียนในแบบต่างๆ โดยอาจารย์กระตุ้นให้ผู้เรียนทำ reflection โดยใช้คำถามแบบมีโครงสร้าง นอกจากจะเสริมความรู้และทักษะในแต่ละช่วงของการเรียนการสอนแล้ว ยังเป็นการฝึกทักษะการทำ reflection ซึ่งส่งเสริมพฤตินิสัยส่งเสริมการพัฒนาตนเองในระยะยาวในวิชาชีพแพทย์อีกด้วย

ปัจจัยที่ส่งเสริมการ reflection อย่างมีประสิทธิภาพ

การที่ผู้เรียนจะทำ reflection ได้ดีนั้น ต้องประกอบไปด้วยสภาพแวดล้อมที่ให้ความรู้สึกปลอดภัยและเปิดกว้าง (safe environment) ทำให้กล้าที่จะแสดงความคิดเห็น โดยให้เวลา ไม่เร่งรัด และอาจารย์ที่ตอบสนองต่อการฟังอย่างมีทักษะ และมีความเมตตา อีกทั้งมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนา เพียงเท่านี้ก็สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนทำ reflection ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Driessen, van Tartwijk & Dornan ; 2008)

สรุป

การทำ reflection นั้นช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ ทักษะหัตถการ และทัศนคติ หากปฏิบัติซ้ำๆยังสามารถช่วยเพิ่มพูนพฤติกรรมการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องในระยะยาว ซึ่งเป็นนิสัยที่พึงมีในวิชาชีพแพทย์

References

- Driessen, E., van Tartwijk, J., & Dornan, T. (2008). The self critical doctor: helping students become more reflective. *BMJ*, 336(7648), 827-830.
- Korthagen, F., & Vasalos, A. (2005). Levels in reflection: Core reflection as a means to enhance professional growth. *Teachers and Teaching*, 11(1), 47-71.
- Mann, K., Gordon, J., & MacLeod, A. (2009). Reflection and reflective practice in health professions education: a systematic review. *Advances in Health Sciences Education*, 14(4), 595-621.
- Sandars, J. (2009). The use of reflection in medical education: AMEE Guide No. 44. *Medical teacher*, 31(8), 685-695.
- Schön, D.A. (1987) *Educating the Reflective Practitioner: toward a new design in teaching and learning in the professions*. San Francisco: Jossey-Bass.

กระดาษบันทึก

กระดานบันทึก

กระดานบันทึก

กระดานบันทึก

กระดานบันทึก

กระดานบันทึก

Question & Comments

หน่วยพัฒนาแพทยศาสตรศึกษาและวิจัยการศึกษา
ฝ่ายการศึกษา คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล
สำนักงาน: ตึกอดุลยเดชวิกรม ชั้น 6 (ห้อง 656)
Tel. 02 419 9978 Fax. 02 412 3901

: www.si-merd.com

: merd.project@gmail.com

: MERD

: MERD FC

